

Brand

Tema: Fotboll

NR 4 2014
50 :-

Brandtal

Foto: gullmars.se

”Jag är totalt ointresserad av sport, jag bryr mig om riktiga frågor.”

”Fotboll har inget med politik att göra och ska inte ha det.”

”Man kan inte gå på matcher nu för tiden, huliganerna bara förstör!”

Har du yttrat något av ovanstående?

Bra, det här numret av Brand är till dig.

Men ännu mer riktar det sig till alla som vet att fotboll är allt annat än oviktigt.

Att inget någonsin är frånkopplat samhället det existerar i.

Och att mediabilden av supportrar är något helt annat än verkligheten på plats.

Vi och många gästande skribenter skriver om kärlek, glädje, hat, världsekonomi, repression, arenabyggen, jämlikhet, ägande, gentrifiering, försvunna ungdomar och störtade regimer. Allt inom ramen av temat fotboll.

Det handlar inte om några män som jagar en boll. Det handlar om miljoner och åter miljoner människor.

Amalthea Frantz, Patrik Carlsson, Jenny Cullemo och Elliot Baron

Redaktörer för detta nummer och supportrar.

INNEHÅLL

BRAND NR. 4 2014

TEMA FOTBOLL

Brandtal	3
Ordlista	6
Från träbänkar till vadderade stolar	Elliot Baron 8
Intervju med Forza Rosengård	9
Vinnare och förlorare i VM	Anna Kindgren och Carina Gunnars 10
Vi förtjänar bättre	Sofia Bohlin 12
Läktarens gentrifiering	Patrik Carlsson 14
Supportrarnas makt	Tony Ernst 15
Det finns inte ingen politik på läktaren	Redaktörerna 18
Intervju med antifascistisk supporter i Grekland	20
Intervju med Blue Striped Ladies	21
”Vi har inte Stockholm Pride och sånt”	Moa Candil 22
Intervju med Sofia B Karlsson	24
Intervju med Fotbollssupportrar mot homofobi	25
Fotokollage	26
”De politiska möjligheterna är oändliga”	Gabriel Kuhn 28
Egypten: Före och efter revolutionen	Helena Hägglund och Carl Rommel 29
Turkiet: När ultras skakade regeringen	Ekim Caglar 33
Drömmar större än fotboll	Therese Johansson 36
”Det är som en sjukdom”	Gabriel Kuhn och Amalthea Frantz 38
Den premoderna fotbollen	Susanne Lundberg 39

MER I BRAND

Stiliga nihilister	Xavier Arteaga 42
Positiv målbild & En ansvarstagande vänster	Toivo Jokkala 42
En liten tegelsten av lagtext	Ivo Milagros 43
Sverigeväänner	Nikolina Nordin och Amir Bal 44
Lakoniska viskningar i natten	Filip Lindberg 45
Framtidsdrömmar utan bärkraft	Martin Wikberg Grissler 46
”Feminismen har gjorts ofarlig”	Reza Chitsaz 47
Man med bil	Emil Hammarlund 48
Välfärden och kapitalet i samma båt	Linn Spross 49
När supportrar tar makten	Elliot Baron 50

Gentrifiering. Först används supportrarna som lockbete, sedan blir de ett ”problem”. **Sidan 14.**

Föreningsdemokrati. Om 51%-regeln och kampen för att bevara den. **Sidan 15.**

Ultras i den egyptiska revolutionen. Hyllade, outhärliga och med tiden splittrade. **Sidan 29.**

Tillbakablick. Överklass, amatörer, fabriksarbetare, fortplantningsförmåga. **Sidan 39.**

”SOM RESANDE SUPPORTER HAR JAG SETT OCH UTSTÅTT MYCKET. DET ÄR FÅ SAKER SOM FÖRVÅNAR MIG.”
VI FÖRTJÄNAR BÄTTRE SID 12.

”FÖR DEN SOM BLIR SKADAD ELLER HELT ENKELT ALDRIG EN STJÄRNA VÄNTAR ATT BLI KASTAD SOM AVFALL PÅ EUROPAS SOPHÖG.”
DRÖMMAR STÖRRE ÄN FOTBOLL SID 36.

FOTBOLL

1. "Football is an art."
Germaine Greer

"Football these days is the opium of the people, not to speak of their crack cocaine. [...] Nobody serious about political change can shirk the fact that the game has to be abolished."
Terry Eagleton

"Jag gillar att göra revolution, jag gillar att gå på fotboll!"
Antonio Negri

"Is it possible to have a revolution on football Sunday?"
Umberto Eco

"Fotboll är den sista heliga ritualen i vår tid."
Pier Paolo Pasoloni

"Football is all right as a game for rough girls but is hardly suitable for delicate boys."
Oscar Wilde

2. Med fotboll avses oftast herrfotboll. Så även i den här tidningen. Det beror inte på att redaktionen inte är medveten om det problematiska i uppdelningen, utan på att vi utgår från supporterkulturen som idag främst finns inom herrfotbollen. För exempel på försök att skapa supporterkultur inom damfotbollen, läs intervjun med Forza Rosengård på sidan 9.

SUPPORTRAR

1. Supportrar är vi som aktivt följer våra lag genom närvaro, passion och kärlek. Vi är inte kunder som betalar för att bli underhållna. I stället för att köpa upplevelser, skapar vi dem.

2. "Min föreställning om helvetet är att tvingas stå i all evighet mitt i en fotbollspublik som är rasande intill kravallernas gräns på grund av uselt spel. Jag avskyr fotboll; fotbollspublik avskyr jag ännu mer. De utgör det perfekta exemplet på Robinsons lag, nämligen att mänsklig dumhet ökar kvadratisk i proportion till antalet människor samlade på samma plats av samma skäl."
Ur Dansa på min grav
av **Aidan Chambers**

HULIGAN

1. "Ligist, bråkmakare, ett engelskt ord, hooligan, från slutet av 1800-talet, med något oklar etymologi. Möjligen är det efternamnet på en irländsk bandit-familj. En tsarevitsj (tsarson) på besök i London lär ha tagit ordet med hem till Ryssland. Där spreds det i alla handel-

ser snabbt i formen khuligan som beteckning för vad Nordisk familjebok år 1909 kallade *samhällsdrägg af manligt kön, under ryska revolutionstider lös-släppta eller kanske rentav besoldade 'ligapojkar', som plundra och mörda judar, frisinnade intelligensmän m. fl.*

I det forna Sovjetunionen användes khuligan bland annat om strejkande, demonstrerande eller oppositionella arbetare och studenter. Ordet är belagt i svenskan redan år 1905 och lånades första gången troligen in från Ryssland via Finland. Under slutet av 1900-talet fick ordet en ökad användning, särskilt som benämning på bråkiga och vandalerande idrottsfans vid till exempel fotbollsmatcher."

Ur Ordens ursprung: Etymologisk ordbok över 2000 ord och uttryck,
Bo Bergman 2007

2. Ett ord vi inte använder i den här tidningen.

ULTRAS

1. "Ultras fick sitt namn i 1960-talets Italien när supportrar utvecklade en kultur specifikt avsedd att heja fram deras fotbollslag till vinst. (...) Filosofin bakom ultraskulturen är att supportrar spelar en aktiv roll i att deras lag vinner, och det görs genom en läktarkoreografi, som inte sällan är raffinerad och väl genomarbetad. (...) Klackens match kan bli viktigare för supportrarna än det som sker nere på fotbollsplanen.

Gemensamma drag för i princip alla ultras är rätten att bli betraktade som fotbollsaktivister och inte klienter eller konsument, samt kritiken mot ökad kommersialisering och repression mot supportrar."
Ur Just idag är jag stark: En anarkistisk och intersektionell studie av läktarkultur och politiskt identitetsskapande,
Jenny Cullemo 2012

2. "Ultravåldsamma huliganmiljöer." Ur polisens nationella strategi för fotboll, ishockey och bandy.

3. "Importen av den italienska ultraskulturen har varit förödande för svensk fotboll."
Ulf Stenberg, journalist

4. Ulf Stenbergs syn på supportrar har varit förödande för svensk fotboll.

TIFO

Från italienskans *tifosi* (supportrar). Syftar på när supportrar hyllar sitt lag genom samordnade läktararrangemang. Till exempel flaggor, arkkoreografier och pyroteknik.

VÅLD

1. Att avsiktligt tillfoga personer fysiskt trauma. Kan även innefatta psykisk, emotionell eller social skada.

2. Våld från supportrars sida i samband med fotbollsmatcher är ovanligt i Sverige. Både jämfört med hur det varit tidigare här i landet och med hur det ser ut i resten av världen.
Exempelvis pyroteknik, hatramsor och klistermärken kan i allmänhet inte definieras som våld.

3. Polisen har per definition våldsutövande som arbetsuppgift.

PYROTEKNIK

Är inget brott.

SvFF

1. Det svenska fotbollförbundet. Mer känt som "fotbollsmördare".

2. "Svensk fotboll är en spännande affärsutmaning med ett av Sveriges starkaste varumärken."
Håkan Sjöstrand, generalsekreterare för SvFF.

Foto: gullmars.se

FRÅN TRÄBÄNKAR TILL VADDERADE STOLAR

NÄR FOTBOLLEN SKA IN I FINRUMMEN ÄR SUPPORTRARNAS INTE VÄLKOMNA

”**Mot den moderna fotbollen**” är ett slagord som används av supportrar världen över. Kanske finns det en del personer som förknippar slagordet med en dröm om något som en gång var. Leriga planer, fotbollar gjorda i läder, träbänkar och hårda tacklingar utan skönspe. Men det stämmer inte riktigt. När vi supportrar säger oss vara mot ”den moderna fotbollen” handlar det inte (i alla fall inte bara) om en romantisk tillbakablick. Slagordet sätter fokus på en verklig utveckling som hotar supporterstrukturen.

Det är en utveckling som bland annat innebär höjda biljettpreiser, hot mot ståplatssektionerna, mer övervakning och fler poliser. Den moderna fotbollen vill ha in sporten i evenemangens finrum och där är supportrar inte välkomna.

Ett av de exempel som bäst beskriver den moderna fotbollen (och idrottsvärlden i övrigt för den delen) är alla de nya multiarenorna som byggs. I medierna har det till och med pratats om en ”arenaboom”.

De senaste åren har det byggts över 30 evenemangsarenor runt om i Sverige. Tanken är densamma överallt. Staden eller orten ska ”sättas på kartan” genom stora idrottsevenemang, rockkonserter och mässor. Men i verkligheten kan Bruce Springsteen inte uppträda runt om i Sverige en gång i månaden. Ekonomiskt innebär de här arenorna ofta en enorm risk. ”Miljarder slösas på skrytarener” var rubriken i tidningen *Vi* (mars 2012). Trots detta byggs det alltså fler och fler multiarenor.

Men satsningarna på de här projekten säger inte bara någonting

om makthavarnas och politikernas syn på kultur. De säger också väldigt mycket om synen på staden. För när det pratas om multiarenorna pratas det väldigt mycket om området kring arenorna. Om stadsomvandling.

”Kultur- och idrottsborgarrådet Madeleine Sjöstedt (fp) är mäktigt stolt och menar att Globen-kvarteret blir ett nöjesområde i världsklass med den nya arenan som kronan på evenemangshuvudstaden” står det på idrottsaffärer.se i en intervju med dåvarande idrottsministern Madeleine Sjöstedt om bygget av Stockholmsarenan/Tele2 Arena.

Även när det gäller Friends Arena i Solna låter det likadant. Den nya stadsdel som håller på att växa samman i anslutning till arenan har namnet Arenastaden. ”Oavsett om du hejar fram ditt fotbollslag eller hoppar upp och ner till din favoritlåt är varje ögonblick stort. Precis bredvid kommer det finnas bostäder och inspirerande shopping. Allt för att skapa en stadsdel som sjuder av liv”, står det i beskrivningen på arenastaden.se.

Men vilket typ av liv? Och vilka sorts människor är det som ska ta del av det? En sådan här stadsomvandlingsprocess fungerar ungefär som höjda biljettpreiser. Dörrarnas stängs för många. Det som förut kunde vara tillgängligt slutar att vara det.

Kanske är det ändå inte så konstigt att de där träbänkarna trots allt var mer bekväma än de nya vadderade sittplatserna.

Elliot Baron

FORZA ROSENGÅRD:

”Vi skapar en läktarkultur där alla kan känna sig hemma”

Berätta om er själva, vilka är ni?

– Vi är Forza Rosengård, en supportergrupp till FC Rosengårds allsvenska lag. Vi har redan från starten tagit fasta på att det är viktigt att ta ställning mot rasism, sexism och homofobi som är vanligt förekommande på de flesta fotbollsläktare.

– Förutom att peppa vårt lag vill vi med vår närvaro på matcherna skapa en inkluderande läktarkultur där alla kan känna sig hemma. Idag är vi 50 medlemmar som går på matcher tillsammans.

Hur startade ni och varför?

– Vi var några kompisar som gick på en match i våras och insåg att det i princip inte fanns någon läktarkultur trots att laget är ett av Europas och världens i särklass bästa samt kommer från Malmö, en stad med stark fotbollskultur. Så vi bestämde oss för att ta saken i egna händer och göra någonting åt det, vi startade Forza Rosengård.

– Det är knappast någon nyhet att sportvärlden genomsyras av samhällets sexistiska strukturer. Det syns tydligt i hur dam- och herrfotboll ges helt olika förutsättningar rent ekonomiskt. Att MFF får 200 miljoner när de går vidare i Champions League, medan FC Rosengård måste söka bidrag för att ta sig till bortamatcher, är bara ett exempel. På herrfotbollsmatcher är det regel snarare än undantag

att det skriks homofoba och sexistiska tillmälen – något vi har noll-tolerans mot på vår läktare.

Hur har ni mottagits av andra i klubben, staden och på läktaren?

– Redan från början tog klubben kontakt med oss och gav oss pepp och stöttning och på samma sätt visar spelarna att dom gillar vad vi gör. Från att ståplats var i princip tomt när vi började gå, är vi idag runt 70 personer som står tillsammans.

Finns det något liknande i andra lag?

– I vår serie har inte vi sett att det finns någon liknande klack, däremot finns det många lag med högre publiksnitt än FCR. Vi har redan lyckats skapa en gemenskap där vi kan sjunga och stötta laget tillsammans, något vi inte alls har sett på andra matcher vi varit på.

Vad har ni för mål i framtiden?

– Nu när allsvenska segern är hemma kan vi helhjärtat följa FC Rosengård under Champions League-spelet. Vi vill till nästa säsong styra fler resor till bortamatcher, något vi haft svårt att göra under denna säsong. Vi håller på att ta fram en logga för att kunna trycka upp tröjor och annat för att synas mer. Vi hoppas att fler vill ansluta sig till oss på matcherna så att vi kan ha en stabil klack som hörs högt över Malmö IP. ■

VINNARE OCH FÖRLORARE I VM

Världsmästerskapen i fotboll brukar ofta beskrivas som en fest. Men verkligheten ser annorlunda ut. VM i Brasilien 2014 handlade till stor del om krossade drömmar, gentrifiering och protester.

Under den varma sommaren 2014 tittade världen på fotboll – igen. På platta skärmar såg vi ett lag som bar miljontals människors längtan efter ett värdigt och anständigt liv. De kunde göra det stora. Ta guldet i världsmästerskapens mästerskap, i fotbollslandet av alla; Brasilien! Eller var det bara just så det såldes in? Möjligheterna! Den lilla människan som ska lyfta sig. Gladiatorn. Tummen upp eller tummen ner? Vi satte oss själva framför TV:n. Men också för att se lite schysst fotboll! Som redan har kostat så många, så mycket de senaste sju åren.

Fotboll och Brasilien har alltid suttit ihop för oss. Vi är uppvuxna med Pelé och ekot från VM i Sverige 1958. Då Brasilien slog Sverige med 5–2 på Råsunda. Svenska supportrar var saliga över HUR de vann! Pelé blev som 17-åring del i något slags ”vårt” fotbollslag. Killar från arbetarklassen gavs en individuell lösning i ett kapitalistiskt system. Idag är Zlatan en Pelé.

VM 1958 var en stund av seger för alla som kämpat för dignitet. En symbolisk seger. Mer likt karnevalsk ventilerande yra, där allt sätts på ända, än att egentligen förändra de rådande förhållandena. Fotbollen rekryterar fortfarande sina bästa från världens favelor. Sedan 50-talet ingår en disciplineringsprocess som är medveten och hårt riktad mot de sämst lottade spelarna. Skådespelets aktö-

rer betalar ett pris. Belöningen är rikedom. Kapitalet äger fotbollen och driver politiker-na in i sina käftar, med löften om utveckling och spinoff-effekter.

De folkvalda politikerna i Brasilien hade lovat att VM, till största delen, skulle finansieras av privata investeringar. Men det politiska systemet är i händerna på ett annat system som utvecklats under sekler. Korrup-tionen. Investeringar i arenor och vägar runt dessa har inte räckt till. Pengar försvinner under vägen. Ner i fickor som är bottenlösa. Minst 12 miljarder dollar har det kostat. Det landade på en kostnad som till 85,5 procent betalades av offentliga medel. Många visste det redan innan avspark. Inget *jogo bonito* föregick fotbolls-VM. Klart detta sätter sitt avtryck i spelet. Vad betyder egentligen ett fotbollsresultat? En förlust med 7–1 för Brasilien mot Tyskland? Ekonomi!

Miljontals i protester

I juni 2013 stod Brasilien i lägor. Det började som en protest mot höjda biljettpriser på allmänna kommunikationer. Miljontals gick ut på gatorna och ville ha svar på hur landet kan ha råd med spel, men inte med behov. Skolor, sjukhus, bostäder. Benägenheten att betala för den globala kapitalismens psyko-

patiska framfart, nådde sin gräns. Upproren vällde fram ur sina synbara konkreta grunder. Hus och hem har forslats bort som om de var vilken jordmassa som helst. Hungern, våldet och tvångsvräkningar har fortsatt som vanligt. Miljoner lever fortfarande på existensminimum, utan tak över huvudet eller jord. Vad hände?

Favelan förändras

2012 vid berget i Rio-stadsdelen Botafogo. Garrincha, som spelade på Råsunda med Pelé 1958, spelade länge för just klubben Botafogo. Här har vi varit många gånger. En av favelorna klättrar brant uppåt. Många av husen har målats i bjärta kulörer. Som en kuliss. Men bara några få meter in i labyrinten ser allt ut som alla andra gånger vi varit där. Nästan. Droghandlarna är borta och med dem deras helt synliga tunga vapen. Den vindlande vägen in i den självorganiserade strukturen kantas av små butiker. Hål i väggarna där de boende säljer läsk, vatten, snacks. De har nu fått sällskap av affärskedjor och mäklare som en annars bara finner i de så kallade formella delarna av staden. Asfalten. Vi undrar oroligt hur det här gick till och över vem som har råd att handla här? Den formella ekonomin sprider sig in i fave-

lan och tränger ut den informella. Med militär kraft har säkerhet och ordning garanterats. Staden Rio har gått in med massor av pengar för att greja el, internet, vatten och avlopp. Med det kommer mätare, skatt och folkräkning. Något som inte är helt enkelt. Ambivalensen är tydlig. När hem som byggts under decennier med egna händer, tegelsten för tegelsten, kan säljas av den nye mäklaren så förloras också gemenskapen. In flyttar medelklassen. Gentrifiering.

Värdefull mark

Favelorna byggdes av slavernas ättlingar. De som lämnades helt åt sitt öde när slaveriet upphörde 1888. De blev helt taklösa. Deras forna ägare vägrade anställa sina tidigare slavar mot lön. I stället öppnade Brasilien gränserna för arbetskraftsinvandring från Europa, Asien och Mellanöstern. Den mark som ingen annan ville ha och som ansågs vara helt utan värde blev platsen för de första boningarna. Efter generationers slit har fundamentet lagts för att värdesätta på nytt. Det värde som arbetet med att bygga levnadsomständigheter skapat, kan nu utvin-nas. Med hjälp av kreativa aktörer, kyrkor och ideella organisationer har förhandlingar kring mark och fastigheter startats där det redan uppstått attraktivitet. Men inte utan konflikt. Vacker utsikt = högt värde. Nära arena = högt värde. Utslagen blir dock olika. Mäklare säljer utsikt. Grävsopor flyttar jordmassor. I ena fallet kanske du kan bo kvar ett tag till. Ekonomisk krigföring pågår. Råvaruutvinning sker ur de mest sårbara kropparna. De som gjort sin del av arbetet och nu trängs bort från sina hem, ut ur dessa vindlande gränder. Ut till orter

i mer perifer stadsdelar där raka vinklar råder. Nu ska kullarna med utsikt förädlas.

Precis som i andra städer som drabbats av maskinen i olika format (kulturhuvudstadsår, olympiader och världsmästerskap), så har de som bebor marken och varit i vägen, helt sonika tvingats bort. Kapstaden, Peking, London, Rio. Det verkar ingå i paketet.

Säkerhetskraven som följer VM har skapat specialpolisen UPP som ”pacificerat” favelorna. Kritiken är massiv och även om många favelados länge önskat sig en vardag utan knark och vapen, ställer de sig frågande till hur detta gått till. UPP bestämmer vem som får prata på mötena nu. Stadsdelsrådets folkvalda ordföranden är utbytta mot polis-chefer. 2012, när vi än en gång gick högst upp i den nymålade favelan, möts vi av klas-sisk fiolmusik. Kolonialismen är inte över. Den pågår med oförminskad kraft. Förklädd till clown. Medelklassens barn från områdena nedanför berget, tar nu linbanan till favelans topp för att gå på fiolkurs medan favelabornas barn inte deltar i någon större utsträckning.

Förlorarna

Megasporteventen supergentrifierar och skapar hyperojämlikhet. Varumärken har stärkts inför fotbolls-VM. Vi känner igen det. I Stockholm har bara själva ansökan om OS 2004 utgjort underlag för beslut om rivning av ett helt område, till förmån för sjönära bostadsrätter och svindyra hyresrätter. Området Lugnet raderades ut och i stället byggdes Hammarby Sjöstad. Bygga och riva som en akt av våld. Kreativ förstörelse. Den globala byggbranschen och fastighetsspekulanterna är de stora vinnarna. I Brasilien är en av dessa

Cesar Mata Pires (listad som en av världens rikaste) och hans byggbolag OAS. De stora förlorarna är de fattiga, vars kroppar och liv skändas genom allt som spelen drar med sig, från vräkningar till prostitution.

Råsundastadion i Solna, där matchen spelades mellan Brasilien och Sverige 1958, är riven idag. Gentrifiering i ultrarapid skulle en kunna skriva här. En idrottsplats byggd på sjöbotten för över 100 år sedan. Värdelös mark. Invigd som arena 1937. Den rök till förmån för ett byggföretag, som specialiserat sig på arenor för megaevent. Vi skriver inte ut namnen på dem här, för vi har ingen lust att ge dem det. Bygget av nationalarenan har varit i blickfånget för Riksenheten mot korrup-tion. Lagen om offentlig upphandling har kringgåts. På Råsundatomten byggs nu kontor och bostadsrätter på mark som lyft från sjöbotten till fastighetsspekulativt värdefull mark, av fotbollssparkande arbetarungar i generationer. Området säljs in som hållbart och fullt av design och konst. Solna kommun har fått det föga smickrande utmärkelsen som den mest entreprenörvänliga kommunen av Svenskt Näringsliv i sju år i rad.

Brasilien tog ingen medalj. För dem som hoppats på jogo bonito och den stora segern blev VM ett mantlarnas fall. Kungarna stod helt nakna. Allihop! Det är höst. I slutet av oktober 2014 blev Dilma Rouseff omvald som president i fyra år till. Hon lovar bättring! Jakten på korruptionen fortsätter, säger hon. Men just när vi trodde att det var över så drar nästa skådespel igång. Olympiska spelen i Rio de Janeiro 2016.

Anna Kindgren Carina Gunnars

Är en del av arbetslaget som driver Konsthall C i Hökarängen.

VI FÖRTJÄNAR BÄTTRE

Som supporter är du van att utstå mycket skit. Sådant som annars inte är okej ses som normalt. Sofia Bohlin skriver om synen på supportrar, sexuella trakasserier, säkerhetschefer, ansvar och passion.

Buss genom smäländska skogar, nattresor hem från Stockholm med den supersnabba bilen, upp i ottan för minibuss till Lister, kisse-paus i Susedalen och mat vid Eurostop i Jönköping. Galna taxiresor i Amsterdam, tåginvasion i Slovakien och osäkra hemfärder i Ungern. Detta är mitt liv, min drog, min egna självförstörelse och största lyckorus. Jag är fotbollssupporter.

I den supersnabba vita bilen tillsammans med SLO Almgren plöjer vi E4:an en tidig måndagsmorgon i slutet av mars. Destination Stockholm och allsvensk premiär 2014 för mitt Blåvitt. Kaffet flödar för att kunna återfå någon slags energi då sömnen varit helt frånvarande. Bara timmar tidigare har en supporter dött i Helsingborg. Mina tankar hoppar ständigt mellan supportern och hans anhöriga, mina vänner som jobbar för DIF, helsingborgarna och svensk fotbolls framtid.

Som resande supporter har jag sett och utstått mycket. Det är få saker som förvånar mig. Jag har på något sätt byggt upp en högre toleransnivå och vad som tidigare ifrågasattes har blivit till tyst acceptans och normalläge. Jag är ständigt beredd på att det oförutsägbara inte längre är oförutsägbart utan bara en fråga om när och hur omfattande det kommer att bli idag.

Vi har kommit till en nivå där normalläget är att vi inte längre klassas som vanliga samhällsmedborgare och människor. Vi är fotbollssupportrar. En homogen massa, en lägre stående sådan och som ska behandlas därefter med de medel som krävs för att uppnå en känsla av kontroll.

Jag vet inte om det var ett svar på händelsen i Helsingborg, den brinnande pyrodebatten eller andra bakomliggande faktorer som grott, men det här året har känts som året då allt trappades upp. Alla nivåer har plötsligt höjts och vi befinner oss nu vid vägskalet där acceptansen är över. Det kan inte längre normaliseras och inget går längre obemärkt förbi.

Rädslan från ordningsmakten, arenor och klubbar att vid något tillfälle tappa kontrollen blir allt mer synlig och påtaglig vilket främst lyser igenom i form av deras agerande gentemot oss.

I år har jag personligen blivit utsatt för sexuella trakasserier vid tre

olika tillfällen och bevittnat avsevärt fler. Mina bröst har plötsligt blivit fritt område för ordningsvakter och visiteringspersonal och det finns inga gränser över hur högt upp i skrevet man kan känna.

En ytlig kroppsvisitering innan inträde av arenan ser jag som en självklarhet och är inget jag motsätter mig. Den existerar för att se till så att inga vapen eller andra objekt som kan orsaka skada förs med in. Men helt plötsligt får jag en ofrivillig mammografi där mina bröst grundligt undersöks för att konstatera att de är just mina bröst. Att känna en annan människas hand mellan mina ben, ett område så privat att ingen annan människa har rätten att ta sig tillträde.

I vilka andra situationer hade liknande händelser uppstått och i vilka andra situationer kan det vara så självklart att få utöva ett sådant beteende? I fängelse har man tydliga regler över på vilka sätt en människa får röra vid en annan och där hade denna handling vari ett stort steg över gränsen. Hur kommer det sig då att i fotbollsvärlden är det för många en fullt logisk upptrappning och något som bör accepteras?

Jag kontaktade säkerhetschefen i en av klubbarna där jag var med om denna behandling. Hans svar var att det är något jag helt enkelt måste underkasta mig

och att hans personal hade agerat rätt med sin mammografi. Syftet var att leta efter otillåtna föremål i form av pyroteknik. Han hade fått information om att det var så de smugglades och då måste man helt enkelt leta där, inga ursäkter, alla medel tillåtna.

I samband med allsvenskans slut gick IF Elfsborgs säkerhetschef Björn Bördin ut i Borås Tidning och berättade om smugglingen av pyroteknik. Supportrar trär, enligt honom, kondomer över bengalerna och stoppar upp dem i anus och vagina. Vem som helst förstår hur befängd och verklighetsfrånvänt detta påstående är. Den enda bilden som kommuniceras utåt här är den av galna fotbollsbesökare med 20 centimeter långa pjäser uppstoppade i kroppsöppningar och därmed ges ytterligare en anledning till att undersöka oss allt noggrannare. Många av mina manliga fotbollsvänner har i år, precis som jag, fått händer i skrev där genitalier greppats. Det är inte längre ett långt steg att glida några centimeter till och trycka till med fingret för att undersöka om det verkligen stämmer att en pyroteknisk pjäs

Foto: Cristian Lopez

Foto: Sofia Bohlin

sitter där uppstoppad och gömd. Uttalanden likt Björn Bördins rättfärdigar att alla medel är tillåtna.

Jag varken tror eller menar att vi alla nu kommer få ett finger uppkört i anus men det leder i stället till att vi når en högre acceptans och svep i skrevet och kläm av bröst normaliseras och hamnar på en godkänd nivå. En nivå få andra människor behöver utstå, en nivå som inte godkänns i fängelse, på flygplatser eller av poliser vid visitation i samband med arrestering.

Detsamma gäller den miljö som byggts upp för bortasupportrar som vi slussas igenom för att kunna komma till vår sektion som gästande lag. Med undantag för några få svenska arenor så liknar denna procedur boskap som slussas genom fällor på väg till slakt. Detta uppmärksammades även av poliser från Danmark och Wales som var inbjudna genom projektet Enable, som chockade frågade mig om den behandling supportrarna utsattes för. Min första ärliga reaktion var att jag inte hade tänkt på det då det nätt just ett normalläge vilket för dem var bortom förståelse.

Vad jag vill säga är att vi fotbollssupportrar har hamnat i ett eget

fack, ett fack utanför och under den vanliga individen och människan. En nivå som ingen förtjänar eller bör vara på men ändå finns vi här och vi är många. Många tusen.

Varför 2014 blev som det blev kan inte avgöras av en händelse utan oändliga faktorer måste vägas in, en del utan direkt förklaring. Vi blundar inte utan tar vårt ansvar och den roll vi har spelat för att komma hit.

Genom supporterinitiativ som Svenska Fotbollssupporterunionen, SFSU, enas vi så att vi tillsammans kan skapa en förändring för ett bättre klimat. Men vi kräver också korrekt bemötande och att bli behandlande som människor. För det är just det vi är, människor. Fyllda av passion och kärlek där vi tillsammans blir en del av något större med oändlig kraft och driv. Ge oss rätt förutsättningar och vi kan förändra ett helt samhällsklimat.

Sofia Bohlin

Är ledamot i Supporterklubben Änglarna och suppleant i Svenska Fotbollssupporterunionen.

LÄKTARENS GENTRIFIERING

Utveckligen på läktaren påminner om när en stadsdel gentrifieras. Vissa människor ska ersättas med en mer köpstark grupp. Först används supportrarna som lockbete, sedan blir de ett ”problem”.

De som tjänar pengar på svensk fotboll behöver en levande läktarkultur. Den utgör inramningen som lockar publik. Men samma personer som skapar stämningen tenderar att också betraktas som ett orosmoment. Att vi hamnat i denna situation är ett resultat av en motsägelsefull utveckling som påminner om konflikter som uppstått kring staden.

I diskussioner om staden talas det ofta om ”gentrifiering”. Det syftar på en utveckling, där en stadsdel som tidigare varit arbetarklassdominerad och därmed billig att bo och leva i omvandlas till trendig och dyr. Billiga lokaler lockar till sig människor med kulturellt kapital: konstnärer, studenter med flera. Vad som förut ansågs som nergånget blir plötsligt spännande och kreativt. Detta lockar i sin tur grupper av människor som dras till områdets nya ”spännande och kreativa” rykte. Med högre hyror drivs de som från början bebodde området bort. Ersätts gör de av köpstarka grupper som kan ge livskraft åt vinstjagande företag. Men inte bara höjda hyror driver bort människor. Ofta förs det en medveten politik för att byta ut de resurssvaga människor som inte längre anses passa in i det hippa och trendiga mot människor som gör det. Det ironiska är att det var arbetarklasskaraktären som gjorde området attraktivt från början. Det är den kulturen som i gentrifieringsprocessen omvandlas till en möjlighet att tjäna stora pengar. En liknande utveckling kan vi se i fotbollen.

I slutet av 1990-talet var Allsvenskans status låg. IFK Göteborgs totala dominans med sex av sju SM-guld 1990–96 tillsammans med en upplevelse av att fotbollen urartat i en våldskultur drog ned publiksnittet till omkring 4 000 åskådare per match. Intresset var alltså minst sagt svalt.

Att det till slut kom ett publikuppsving berodde till stor del på en växande ståplatskultur. Precis som i fallet med gentrifieringen av en stadsdel så fanns det ett utrymme för unga och kreativa människor att ta plats på fotbollsläktaren. Ultrasgrupper bildades, tifo-arrangemangen blev större och mer

Illustration: Amalthea Frantz

avancerade och bengaler började användas som stämningshöjare. Först bejakades denna utveckling av både Svenska Fotbollförbundet och massmedia. Kvällstidningar recenserade tifon och rankade de bästa klackarna i Sverige. TV-kanaler marknadsförde sina sändningar med bilder från bengalbränningar och tal om Allsvenskan som ”känslornas liga”. Det var också i denna veva som stora följen till bortaresor blev ett vanligt inslag.

Genom det ökande intresset kunde de kommersiella krafterna profitera på Allsvenskan. TV-avtalen blev lukrativa och elitfotbollen blev något som allt fler ville investera i. Den levande läktarkulturen hade återuppbyggts under en tid då allt färre brydde sig om fotboll och det var den som gjorde Allsvenskan populär igen. Men i och med att den blev populär kom aktörer in i fotbollsvärlden vars intressen handlade om att göra vinst, inte att bejaka kulturen. För dessa aktörer är läktarkulturen intressant så länge den kan locka människor som genererar vinst. Om den sedan anses stå i vägen för en ytterligare ökad vinst förvandlas den i stället till ett hinder som måste bort.

Med pengarna kom repression. Ståplats-

reducering genomdrevs, alltså att antalet billiga platser försvann till förmån för dyrare. Samtidigt gick bengaliska eldar från att ha varit ett av de starkaste ”varumärkena” i marknadsföringen av svensk fotboll till att målas upp som något farligt och våldsam. En medveten politik för att göra sig av med de som anses vara störande började föras av förbund, politiker och andra makt-havare. Maskeringsförbud, polisnotor, hets mot bengaler, ståplatsreducering, förbjuda bortasupportrar. En mängd förslag och hot dök upp för att bekämpa de som några år tidigare förvandlat de allsvenska matcherna från sömniga tillställningar till läktarkulturella upplevelser i världsklass.

Men precis som det i många stadsdelar som drabbas av till exempel chockhöjda hyror uppstår ett motstånd bland de boende, så har motståndet mot den moderna fotbollen vuxit fram bland supportrarna. Några slag är vunna, men striden pågår ännu.

Vad vi ser är en gentrifieringsprocess. Än så länge är utgången fortfarande oviss. Var vi hamnar är en fråga om kamp. För eller emot den moderna fotbollen.

Patrik Carlsson

Foto: Fredrik Magnusson

SUPPORTRARNAS MAK

*Supportrar är inte kunder. Föreningsdemokratin är viktig. **Tony Ernst** skriver om 51%-regeln och hur supportrar har kämpat för att bevara den. Och förutspår att supportrar kommer bli tvungna att kämpa igen.*

Jag håller på Malmö FF.

Ja, ”håller på” är kanske lite väl mildt uttryckt. Jag har sett i princip varenda jävla match med det här laget sedan 1974, jag har besökt 16 olika länder för att se dem spela och jag har tatuerat in MFF-skölden på vänster överarm.

Vi har vunnit allsvenskan 21 gånger, tagit 18 SM-guld, vunnit svenska cupen 14 gånger och – som enda svenska lag – varit i Europacupfinal. Vi är, och här är det nog bara IFK Göteborgssupportrar som kan protestera, Sveriges mest framgångsrika lag genom tiderna.

Ändå är det jag värderar allra högst i föreningen mitt medlemskap. Ingenting är viktigare för mig än föreningsdemokratin, inget är större än de 51 procenten.

...

Fotboll är en demokratisk idé.

Det här är dels en allmän reflektion: fot-

bollen blev 1900-talets stora sport och löpte hand i hand med hur detta århundrade de facto demokratiserades. Men det är dels en mer specifik slutsats: det är mindre, starkt demokratiska sammanslutningar av supportergrupperingar, som har sett till att bevara fotbollens demokratiska idé de senaste 20-30 åren.

...

51%-regeln, den bärande idén i föreningsdemokratin, innebär att en förening måste äga minst 51 % av rösterna i ett eventuellt idrottsaktiebolag. Man kan alltså inte sälja ut föreningen till privata aktörer. Medlemmarna behåller alltid makten, oavsett. Devisen »en medlem en röst» gäller för alla svenska idrottsföreningar, oavsett vilken sport man utövar.

Vi kan ta min egen förening som exempel: det kostar 300 kronor att bli medlem under ett års tid i Malmö FF. Medlemskapet inne-

bär att jag är en av klubbens drygt tretusen ägare. Det ger mig rösträtt på årsmötet, föreningens högsta beslutande organ. Det ger mig yttranderätt, jag kan säga vad jag tycker om ordföranden, om spelarna, om biljettpriserna.

...

All svensk idrott, inte bara fotboll, utan alla sporter, regleras av RF, Riksidrottsförbundet. RF bildades 1903. Att förbundet var tongivande från första början märks då dess första ordförande hette Gustav VI Adolf och dess mest kände Prins Bertil, som satt på ordförandeposten i nästan ett halvt sekel. Tre av RF:s sex ordförande genom tiderna har för övrigt kunglig börd.

Bara några få år efter starten hade RF hittat den organisatoriska form som råder än idag. 1904 sektionerades förbundet i specialidrottsförbund och två år senare introducerades distriktsförbunden. Från och

Foto: Cristian Lopez

Foto: gullmars.se

med 1909 är det dessa två enheter – special-idrottsförbunden och distriktsförbunden – som har rösträtt och därmed bestämmer över svensk idrott. I över hundra år har formen för svensk idrotts finansiering samt bestämmanderätt alltså sett exakt likadan ut.

Den genomkommersialiserade och hel-professionella allsvenska vi har idag bygger i stort fortfarande på gamla socialistiska grundvalar om en demokratisk obunden

”INGET GÖR MIG STOLTARE ÄN
ATT JAG VET ATT JAG ÄGER MIN
FÖRENING, ATT JAG HAR NÅGOT
ATT SÄGA TILL OM.”

folkrörelseidrott med ideella förtecken.

Och i RF:s stadgar står det, och har stått sedan bildandet 1903, att samtliga anslutna föreningar måste ägas till minst 51 % av dess medlemmar.

...

Nu betyder det inte att 51%-regeln inte har varit under attack. Allra mest ifjol då den svenska samlade supporterrörelsen lyckades

bevarade den, under pompa och ståt. Låt mig berätta.

Riksidrottsförbundet håller sin stämma – ”idrottens riksdag” – vartannat år. Där debatterar alla specialförbunden de viktigaste idrottsfrågorna. Och inför de senaste mötena så har fotbolls- och ishockeyförbundet gemensamt lagt fram förslag om att slopa 51%-regeln. Man har gjort det utan förankring hos sina medlemmar, man har gjort det utan att rådfråga supportrarna.

Den 25 maj 2013 röstade man på RF:s stämma i Luleå om huruvida man skulle bevara 51%-regeln på RF-nivå, eller om det skulle lyftas ner till specialförbunden, och därmed öppna för privat ägande i svenska idrottsföreningar.

När röstningen väl hölls var det dock redan klart att avregleringssidan hade förlorat. Detta hade skett genom en demokratisk handlingskraft från svenska fotbolls-supportrar. Inga ”kupper”, inga ”hot”, inga ”huliganer”, bara en stark demokratisk våg som sköljt över landet.

Så här gick det till: det var ett slag på två fronter.

Å ena sidan en enorm uppslutning från supporterhåll under vintern och våren, där flera av de största elitföreningarna – IFK Göteborg, Elfsborgs IF, Hammarby IF, Djurgården, AIK, Malmö FF – på sina års-möten tog beslut för att 51%-regeln skulle

bevaras på RF-nivå.

Å andra sidan en majoritet för ett bevarande av 51%-regeln på RF-nivå bland de mindre förbunden efter en kampanj under samma vinter och vår. Varken fotbollen eller ishockeyn satt längre på tillräckligt med röster; man skulle inte komma att nå den erforderliga 2/3-dels majoritet som krävs för en stadgeändring på RF-stämman.

Vi vann bägge dessa slag. SEF (Svensk Elitfotboll) och SvFF (Svenska Fotbollförbundet) såg sig tvingade att vända i frågan och stötta supportrarna. När vi dels hade tillräckligt med småförbund för att vinna frågan och dessutom det största förbundet, fotbollen, bakom oss, så var det här ett vundet slag.

...

Varför vill man egentligen bevara 51%-regeln? Inget gör mig stoltare än att jag vet att jag äger min förening, att jag har något att säga till om. Det är också en demokratisk rättighet. Vi har alltså kunnat rösta i idrottsföreningar i Sverige sedan 1903 och där fatta gemensamma beslut.

Men när fick vi allmän rösträtt i Sverige? Jo, 1922. Så, långt innan kvinnorna kunde rösta i demokratiska val i Sverige kunde de rösta i sina idrottsföreningar. Det är något att bevara, att idrotten och därmed också

Foto: Fredrik Magnusson

fotbollen var demokratisk i det här landet långt innan resten av samhället var det.

...

Föreningsdemokrati finns inte i alla länder. Ett välkänt exempel där det inte är så är England.

Premier League är ett bra exempel på hur det går när man fjärrmar sig från fotbollens demokratiska idé. Ligan är idag ett kommersiellt spektakel där rika män (det är främst män, man ser sällan kvinnor i de här positionerna) använder klubbarna som någon sorts leksaker för sina egon. Ingen supporter har inflytande i de stora klubbarna, skräckexemplen är många.

Vem äger till exempel Chelsea FC? Det gör Roman Abramovitj, sedan 2003. Abramovich är en rysk affärsman, han är sju dagar äldre än mig. Han är värderad till 15 miljarder dollar. Han började med att sälja dockor, men gick sen över till den lukrativa oljebranschen. I det sönderfallande Sovjetunionen i slutet av 80-talet och mitten av 90-talet gjorde han sig en förmögenhet på att ta över gamla statliga olje- och aluminiumbolag och göra dem privata.

Han var god vän med Boris Jeltsin, och man säger att Vladimir Putin är som en far för honom. Han har fem egna lyxyachter. Är han en supporter till föreningen sen barns-

ben? Nej. Såg han FA-cup segern på Wembley 1997 när Chelsea slog Middlesbrough med 2-0? Nej. Vad händer om han dör? Får en hjärtattack? Eller om han tröttnar? Klubben är skyldig honom 709 miljoner pund i långfristiga lån.

Jag vet inte hur många gånger jag varit utomlands på supportermöten och supportrar till andra lag – italienska, portugisiska, engelska – tittat förundrat och avundsjukt på mig inför det faktum att jag äger min egen förening. Inga titlar i världen kan få fram den känslan.

...

”Är det en form av hopp? Det är ett uppskjutande”, konstaterar den svenske poeten Johan Jönsson i sin ”Livdikt”. Precis så måste vi inom den demokratiska fotbollsrorelsen resonera. När vi vann slaget om 51%-regeln och lyckades bevara föreningsdemokratin inom idrotten så vann vi bara det första slaget. Kriget går vidare. Det kommer nya slag. 2015 håller RF ny stämma, kanske är avreglerarna tillbaka redan då?

Det står ställt utom tvivel att frågan kommer att dyka upp igen. Sådan är nu kapitalismen. Kapitalet kommer att kräva att föreningsdemokratin avregleras och att medlemsmakt ersätts med rå storfinans. Då måste vi stå beredda.

Många av de svenska föreningarnas nya unga supportrar har tagit till sig den gamla idén om fotbollen som föreningsdemokratisk idé. Det är idag de som verkar för att fotbollen ska få fortsätta vara medlemsägd och supporterstyrd och lite paradoxalt nog de äldre krafterna som vill ha bort

”KRIGET GÅR VIDARE. DET
KOMMER NYA SLAG.”

51%-regeln och ha in Abramovitj-typer som ägare. Varför har det blivit så? Mest för att de äldre tycker att det är för mycket stök kring matcherna och att man kan bygga bort det genom att göra som i England: låta rika entreprenörer ta över och höja biljettpriserna, bygga nya arenor, byta ut publiken.

Jag råder, nej, uppmanar, till organisation och kunskap kring den här frågan. Vill vi ha fortsatt föreningsdemokrati inom svensk idrott så kommer vi att ånyo vara tvungna att slåss för den.

Tony Ernst

Tony Ernst är född 1966. Från Malmö.

Redaktör, skribent och ordförande i SFSU.

DET FINNS INTE INGEN POLITIK PÅ LÄKTAREN

På 1970-talet hände det att moderater blev bortjagade från läktarna helt enkelt för att de var moderater, alltså töntiga brackor.

På 1990-talet hände det att vissa grupper gjorde Hitlerhälsningar hela matcher igenom.

På 2010-talet händer det att supportrar blir mordhotade om de bär regnbågssymboler.

”Ingen politik på läktaren” är en fras som många supportrar känner igen. Kanske har vi uttalat den själva, kanske har den använts mot oss, kanske har vi försökt förklara den för utomstående.

Många kopplar ihop parollen med just nazisters närvaro. ”Ingen politik”-argumentet användes för att få bort de där 90-talsnazisterna som gjorde att andra exkluderades.

Idag ser det annorlunda ut. Rasismen är generellt mycket mindre uttalad. Uppenbarligen har många sett sig om på läktaren – eller faktiskt tittat på spelarna på plan – och insett att rasism blir lite kontraproduktivt.

”Ingen politik” används numer oftast som argument mot helt andra saker. Som mest högljutt brukar det bli när någon försöker lyfta feminism eller HBTQ-frågor. Ironiskt nog kan parollen till och med användas mot uttalad antirasism.

Många hävdar gärna i samma andetag som de säger ”ingen politik på läktaren!” att ”alla är välkomna bara de håller på rätt lag” – samtidigt som de då vill slänga ut dem som ifrågasätter om välkomnandet funkar i praktiken.

Vad som anses vara politik och inte förändras med andra ord hela tiden. Och gränsen däremellan är minst sagt flytande.

När vi förenas i kampanjer mot skatteflyttare eller våldtäktsdömda spelare, eller för 51%-regeln, då är det politiska frågor vi driver. Inte sällan är det dessutom frågor som är ganska kontroversiella utanför läktarna, som polishat och övervakning.

Och det är långtifrån så enkelt som att alla supportrar i brett samförstånd bara vill uttrycka åsikter som direkt rör fotboll. Här, liksom

i andra frågor, har supportrar ofta en helt annan uppfattning om rätt och fel än vad styrelser och förbund har.

Klubbstyrelser kan få för sig att försöka förbjuda ”politiska ytt-ringar på läktaren”, som i fallet med banderollen ”MFF-familjen står enad mot nazism”. Banderollen var ett svar på att en MFF-supporter var nära att dödas av nazister i samband med en feministisk demonstration. När kritiken kom backade dock styrelsen.

Svenska Fotbollförbundet kan hota med böter för en banderoll som stödjer Dawit Isaak (och sedan backa för kritiken). Senare kan en klack välja att ändå ha en banderoll i solidaritet med de kristna offren för Isis. Och några månader därefter avstår en annan från att ha en banderoll till stöd för kurder i Kobane, eftersom klubben är rädd för böter.

”Ingen politik” är dock inget obegripligt argument ur supporterperspektiv. Kanske var det ett ganska självklart sätt att tackla nazistproblemen – ”varken höger- eller vänsterextremister ska få propagera”. Det finns en förståelig rädsla för att bli kuppade av politiska intressen som egentligen skiter i laget.

Men det finns också avgörande skillnader, och dem måste vi våga prata om. Skillnader i människosyn. Det är helt enkelt inte samma sak att säga ”så klart kvinnor är välkomna” som att säga ”så klart att de som hatar kvinnor är lika välkomna”.

Det handlar inte om att alla måste hålla varandra i händerna och vifta med blommor i stället för bengaler. Det handlar däremot om vilken sorts gemenskap vi faktiskt vill ha på läktarna.

Allt och inget är politik. Samhällsfrågor finns oundvikligen bland oss. När vissa fenomen drabbar oss själva blir det tydligt. Som övervakning. Polismord. Eller nazistattacker. Eller homofobi?

Vi måste sluta prata om ”vi och dem” när det faktiskt gäller oss. De är vi. Och vi gynnas inte av varken stäplatsreducering, höjda biljettpreiser, homofobi eller sexism.

Redaktörerna

ANTIFASCISTISK SUPPORTER I GREKLAND: ”Gyllene Gryning rekryterar på läktarna”

Har den ökande fascismen i Grekland varit tydlig på läktarna och i supporterkulturen?

– Fascismens uppgång på grekiska fotbollsarenor skedde mycket tidigare än i resten av samhället. Allt började med det grekiska landslagets succé i Europamästerskapet i fotboll 2004. Gyllene Gryning, som då var ett väldigt litet politiskt parti, utnyttjade nationsynan och rekryterade många medlemmar genom fotbollen.

– Runt 2012 växte Gyllene Gryning stort och de fascistiska supportrarna tog tillfället i akt att rekrytera ännu fler medlemmar just på fotbollsläktarna.

– Å andra sidan förändrades inte mycket i de lag där antifascistiska supportrar var aktiva sedan tidigare. Däremot konfronterades fascisternas försök att etablera närvaro bland de lagen med framgång.

Finns det en historia av fascistisk och/eller rasistisk närvaro inom grekisk fotbollskultur, och hur har vänster- och antifasupportrar i så fall organiserat sig mot detta?

– Sedan 1980-talet finns det flera fascistiska grupperingar bland supportrar till nästan alla stora grekiska lag. Å andra sidan har antifascistiska, vänster- och anarkistiska supportergrupper existerat lika länge. Det är svårt att säga hur stor den ena eller andra sidan varit genom åren, men jag kan med säkerhet säga att fascistiska grupper närvaro reducerades kraftigt under 1990-talet.

– Fram till nyligen fanns ingen koppling mellan de olika lagens antifascistiska supportergrupperingar. Emellanåt pågick ”inoficiella” diskussioner och försök från supportrar till olika lag att skapa antifascistiska fotbollssupporterföreningar. Supportrar från de största supporterklubbarna till flera olika lag deltog i de försöken.

– Supporterklubbar var, och är, väldigt viktiga faktorer när det gäller kampen mot fascister på läktarna. De kan påverka majoriteten av lagets supportrar och är de enda som faktiskt kan genomföra antifascistiska aktioner inne på en arena.

Ser du möjligheten till en verkligt radikal politisk supporterkultur i Grekland och i så fall, hur tror du att den skulle kunna påverka annan vänsterpolitik?

– Nu för tiden befinner sig grekisk fotboll i fritt fall. Den främsta anledningen till detta är den finansiella krisen som leder dels till sämre kvalitet på plan, dels till att folk inte kan köpa de, fortsatt dyra, biljetterna. Korruptionen inom grekisk fotboll är enorm och skandalerna med fixade matcher har drivit människor längre och längre från arenorna. Det är svårt att tala om radikal supporterkultur, eftersom det är svårt att tala om någon supporterkultur överhuvudtaget...

– Innan krisen påverkade supporterkulturen definitivt vänster rörelsen då många unga människor – alltså fotbollssupportrar – började bli en del av rörelsen. Under de stora protesterna mot åtstramningsåtgärder 2008 och 2012 deltog många supportrar från olika lag i de stora demonstrationerna.

– Trots att människor förlorat intresset för de stora professionella lagen etablerar antifascistiska supportrar amatörlag med en antifascistisk och anti-hierarkisk karaktär. De lagen deltar i de officiella amatörserierna och försöker sprida kärleken till fotboll och faktiskt stödjä supporterkultur inom dess fysiska rum – amatörfotbollen.

Intervjupersonen är en supporter till ett mellanstort grekiskt fotbollslag.

Hyllningar till supportrar som mördats av polis och/eller nazister.

Banderollen säger: ”Vi ska spela fotboll med ett nazist-huvud som boll. Vila i frid Killah P” (en känd rappare som mördades 2013).

BLUE STRIPED LADIES: ”Det har skett en positiv förändring”

Berätta kort om er grupp och vad ni gör!

– Vi är en grupp bestående av tio tjejer som funnit varandra på Djurgårdsläktaren. Många av oss har på ett eller annat sätt vuxit upp med Djurgården. Allas vår väg till supporterskapet har sin egna berättelse, men vi tycker lika i mångt och mycket.

– Starten av BSL handlade om att vi ville hävda vår plats och bevisa att vi hörde hemma precis som alla andra hängivna djurgårdare på Sofialäktaren. Vårt fokus har varit att synas, både på läktaren och på sociala medier, men framförallt att mötas av respekt. Vi står för en positiv, öppen och våldsfri läktarkultur. Vi vill att flera tjejer ska ha möjlighet att gå på match och genom att finnas till och synas på läktaren hoppas vi att göra det möjligt.

Hur är det i allmänhet att vara tjej på en så mansdominerad plats?

– Att vara tjej i en mansdominerad kultur har inte alltid varit lätt. Vi har nog alla känt av blickar och hört kommentarer om att tjejer inte hör hemma på läktaren. Att som ung tjej behöva bevisa att man faktiskt inte är på matcher för att ragga på killar eller att spana på spelarna, utan för sin kärlek till Djurgården. Vi var flera tjejer som började träffas och vi alla kände samma sak och började därmed gå på flera matcher. I och med att vi blev fler var det lättare att möta blickarna och kommentarerna. Vi bestämde oss för att starta Blue Striped Ladies och aktivt ta plats på läktaren för att bevisa att vi är

där av samma anledning som alla andra, det borde väl vara en självklarhet men det var/är det inte för alla runtomkring.

Vad är fördelen med att som tjej organisera sig i en grupp på läktaren? Märker ni någon skillnad efter att ni bildade gruppen?

– Genom att vara aktiva och visa oss tror vi att det skapas en trygghet och tillhörighet för andra tjejer som står för samma sak för vi. Detta har vi också fått bekräftat av tjejer som kommer fram och pratar med oss. Vi har också ökat antalet medlemmar kraftigt sedan starten 2012. När vi började gå på matcher som 14–16-åringar var det ett stort problem att man inte hade någon att gå med. Man fick tjata med sig en kompis bara för att få komma iväg. Idag vet vi att det alltid finns någon på läktaren som man kan gå med. Att vi aktivt visar att vi är där gör skillnad.

– I början mötte vi kritik. Lite negativ, men också mycket positiv. Ju längre tid som har gått desto mer positiv feedback har vi fått. Glåpord och ifrågasättande blickar byttes ut mot acceptans och respekt. Vi känner oss idag som en del av Djurgårdsfamiljen och inte som en tjej som försöker vara en del av den.

– Visst möter vi fortfarande dumma kommentarer ibland, folk som fortfarande inte förstår varför vi finns och vad vi gör, men det är inte alls lika mycket. Det har skett en positiv förändring. Vi kommer att fortsätta göra det vi gör. ■

”Vi har inte Stockholm Pride och sånt”

Ett kök i en förort till Stockholm. Klockan är kvart över sex och pelargonen reflekteras i den svarta fönsterrutan. Vi sitter bredvid varandra i kökssoffan. Jag försöker få henne att ta mat från grytorna på spisen. Hon säger att hon inte är hungrig.

Minns du första gången du spelade fotboll?

– Om jag minns? Hm... Jag gissar att det var när jag var omkring fem år gammal. Jag brukade spela med några killar i mitt kvarter, vi spelade på gatan.

Var du bra, då?

– Ja, så klart. Då var det ingen skillnad mellan mig och killarna. Jag var till och med bättre. Jag tror att jag hade talang, på den tiden. Fotboll var det bästa jag visste. Vi spelade nästan varje dag. Inte under regnperioden, men annars.

När började du spela i ett lag?

– Jag började spela i en klubb när jag var 13. Men jag spelade bara ett år, sedan slutade jag. Jag bodde med min farbror då och han ville inte att jag skulle spela. Han sa att kvinnor som spelar fotboll är horor. Jag fick smyga när jag skulle till träningen. Jag brukade slänga ut fotbollsskorna genom fönstret, sedan gick jag ut genom dörren och gick runt och hämtade skorna på baksidan.

– När jag var 16 år började jag spela fotboll igen. Då bodde jag hos min mamma i Zimbabwe. Hon hade inget emot det. Jag hade slutat skolan då också, så jag hade mer tid. Jag slösade bort så många år, när jag inte spelade. Det påverkade min skicklighet. Om du inte spelar hela tiden, då tappar du det. Du blir aldrig lika bra som de andra.

Hade du börjat dejta tjejer då, när du var 16?

– Det var i den perioden jag träffade någon, min första tjej. Jag hade varit attraherad av massor av tjejer när jag växte upp, men jag förstod det inte då. Nu när jag tittar tillbaka så förstår jag. På den tiden existerade ordet lesbisk inte i min värld.

– Jag var en tomboy när jag var liten. Folk brukade fråga mig om jag var en pojke eller en flicka. Min faster kämpade hårt för att förändra mig, hur jag klädde mig och så. Hon lyckades delvis, i skolan hade jag feminina kläder på mig. Då frågade folk varför jag gick som en pojke. Men jag hittade tillbaka till mig själv sen.

– I det första laget jag spelade i försökte ledarna skydda mig. De sa att jag skulle akta mig för vissa tjejer, att de gjorde dåliga saker,

att de var lesbiska. Det var tjejer som stötte på mig i det laget, jag var ett nytt ansikte. Men jag var rädd för ledarna.

– Sedan flyttade jag till Malawi. Men när jag åkte tillbaka till Zimbabwe på besök var det en stor match. Efter matchen ville min kompis att jag skulle följa med och träffa spelarna. När vi kom dit träffade jag en tjej. Hon tog min hand och släppte inte taget. Vi hängde hela kvällen men inget hände. När jag var tillbaka i Malawi ringde hon mig. Jag var så jävla glad. Jag ångrade att jag inte sagt ja direkt, var rädd att hon inte skulle ringa igen. Men nästa dag ringde hon igen, och jag tog telefonen och sprang ut i trädgården och vi pratade länge. Hon blev min första flickvän. Det var efter det mitt liv började på riktigt.

– I Malawi kan du inte säga till någon: Vill du bli min flickvän? Folk säger: Vill du bli min darling? Men det kan betyda båda flickvän och att vara kompis. En del fattar, de känner till fotbollstjejer... Andra fattar inte och blir chockerade att du vill vara mer än kompis.

Vad betyder fotbollen för dig?

– I Malawi betyder fotbollen allt. Det finns nästan inga andra sporter. Fotbollen skapar gemenskap mellan människor. Nu har folk börjat bry sig om tjejlagen också. Det lag jag spelade i var känt. Vi brukade organisera matcher mot lag på landsbygden, lag med män. I byarna älskar de sina lag och blir nyfikna när de hör att kvinnor ska spela mot dem. Det brukade komma mycket folk till matcherna. Många kvinnor började heja på oss i stället för sitt lokala lag.

– Fotbollen är det enda utrymmet som finns för lesbiska. Det är en plattform för att träffa folk. Där är du fri, du kan prata fritt, folk stöter på varandra. Det är inte bara i Malawi det funkar så, det gäller hela den afrikanska kontexten. Även vänner till mig, som inte spelar fotboll, kommer ändå till matcherna och så. För det är det enda utrymmet. Vi har inte Stockholm Pride och sånt, ärligt, fotbollen är det enda vi har. De spelare som inte är lesbiska säger ingenting. Andra personer tänker att vi klär oss eller är på ett visst sätt för att vi spelar fotboll. Det är bra, fotbollen fungerar som ett skydd.

Sedan äter hon.

Berättat av Eve

för Moa Candil.

Illustration: Ljubomir Popovic

SOFIA B KARLSSON:

”Mindre skit att ta hand om och mer tid för fotboll”

Berätta om det projekt som du driver för AIK.

– Det är ett projekt vars syfte är att ge tränare verktyg för att jobba för en välkomnande fotbollsmiljö där alla kan trivas. Vi har utvecklat ett utbildningsmaterial som innehåller fem korta filmer, tips och övningar för att bli bättre på att se till att alla känner sig sedda och respekterade. Vi tar upp ämnen som rasism, homofobi, sexism och transfobi. Mår vi bättre presterar vi också bättre. En välkomnande miljö påverkar därför också direkt spelet och i förlängningen resultaten.

– Med oss i processen att knyta ihop sporten med dessa frågor hade vi också med oss en referensgrupp med forskare och experter, vilket säkerställde kvaliteten på materialet ytterligare.

Varför behövs projektet idag?

– För att det fortfarande finns problem. Hur väl du klarar dig i fotbollsmiljön handlar inte bara om du är en talang eller inte. Det handlar om vilken person du är, hur väl du passar in. Personer som passar perfekt in i mallen har det till exempel lättare i omklädningsrummet än de som behöver förhålla sig till om de ska berätta om hela sin person och riskera att bli obekväma. Och känslan från omklädningsrummet följer med ut på plan vilket alltså direkt kan påverka spelet och samspelet på planen.

– Det är inte bara planen och omklädningsrummet vi tar upp i materialet utan även styrelserum och läktare. Eftersom de allra flesta inte blir fotbollsproffs utan tränare, ledare, föräldrar eller supportrar tror vi det är viktigt att lägga en bra värdegrund i ungdomsfotbollen, som kan följa med vidare in i fotbollens olika rum.

Hur har reaktionerna på projektet varit?

– Överlag positiva. Många inser behovet av större fokus på den här typen av frågor och förstår den direkta kopplingen mellan inkludering, spelares mående och kvalitet på fotbollen.

I början fanns viss osäkerhet hur de här ämnena hör ihop med fotboll, men det tror jag har klarnat med tiden. Att se på fotboll ur det här normkritiska perspektivet tror jag kan ge en ytterligare dimension och hjälpa tränare att faktiskt syssla med det de är där för att göra. Förebygger vi diskriminering och kränkningar blir det mindre skit att ta hand om och mer tid för fotboll.

– Det finns en del som tycker att det här är ett ”för politiskt” projekt. Vissa har försökt få det till att jag infiltrerar klubben med politik. En del blir rädda för att deras klubb ska bli ”en böjklubb”. De tycker inte att AIK ska hålla på med sådana här saker, trots att det är tydligt att det är bra för klubben. Ett aktivt arbete med värdegrundsfrågor stärker hela klubben och gynnar klubben i samarbeten av olika slag.

– Vi har blivit uppmärksammade på många håll i riksmidia och har fått mycket stöd från andra klubbar och ledande journalister. Det har betytt mycket. Alla de supportrar och andra som är stolta

över det här arbetet är också viktiga för viljan att kämpa vidare. Det är dem jag tänker på då. Och på alla (ideella) tränare som jag tror vill jobba med det här, men som kanske vare sig har verktygen eller tiden att veta var de ska börja. Därför har vi utvecklat mikrohandlingar, det vill säga små handlingar i vardagen som man kan se över, för att bli bättre på att välkomna fler. Inga stora projekt, bara ett mer medvetet handlande. Ingen har för lite kunskap utan det här ska alla kunna göra, i anslutning till eller under träning.

FOTBOLLSSUPPORTRAR MOT HOMOFOBI:

”Både positivt mottagande och regelrätt hat”

Fotbollssupportrar mot homofobi – vilka är ni?

– Vi är i nuläget en arbetsgrupp bestående av supportrar med olika lagtillhörighet, med representanter från både allsvenskan och superettan. Vi är alla aktiva supportrar sedan år tillbaka.

Hur startade ni och varför?

– Rörelsen startade hösten 2013, då på initiativ av Showan Shattak och Åsa Wendin, med inspiration från vår tyska motsvarighet. Syftet med arbetet är att verka för en inkluderande läktarkultur, då främst genom att fungera som ett bollplank för klubbar såväl som olika supporterföreningar, men även förvaltningar. Det vi kan bidra med är delvis samtal eller föreläsningar kring stereotyper, ofta kopplar till machokultur och en heteronorm.

Hur har ni mottagits av andra på läktarna och kring fotbollen?

– Mottagandet har varit varierande. Mycket positivt, men även en hel del ifrågasättande av huruvida det är att politisera eller inte. Men även regelrätt hat.

Vilka är era mål?

– En inkluderande fotboll i allmänhet, och inkluderande supporterkultur i synnerhet. ■

”DE POLITISKA MÖJLIGHETERNA ÄR OÄNDLIGA”

*För svenska supportrar känns det kanske naturligt att helt avstå från att uttrycka politiska åsikter på läktarna. Det är ett sätt att hålla samman människor med vitt skilda uppfattningar. I många andra länder är vänstern mycket mer synlig. **Gabriel Kuhn** jämför och hoppas på en förändring.*

Påståendet att fotboll och politik inte hör ihop är fortfarande utspritt. FIFA-presidenten Sepp Blatter säger det när han inte vill diskutera FIFA:s planer i en offentlig debatt och min granne säger det när han klagar över Palestinaflaggor på läktarna. Påståendet är naturligtvis naivt – eller en ren lögn. Politiker av alla kulörer profiterar på fotbollslagets framgångar, miljardärer med stort politiskt inflytande köper upp de största klubbarna och mäktiga fotbollsförbund tvingar ett land att ändra sin lagstiftning om det behövs för sina egna behov. Dessutom genomsyras hela fotbollen av samhällets politiska värderingar om det nu gäller kön och etnicitet eller prestation och kontroll.

Att maktbarnarna gärna låtsas som om det inte finns någon politik i fotbollen är inte förvånande. Det gör deras jobb enklare då man slipper kritisk granskning och obehagliga frågor. Det är kanske mer förvånande att många supportrar verkar hålla med. Men det finns en förklaring till detta också. En av huvudanledningarna till fotbollens popularitet har alltid varit att den hjälper att glömma vardagen, att slappna av, att låta känslorna ta över och bara njuta. Den tråkiga och deprimerande politiska realiteten stör då. Det är en önskan man kan förstå. Den blir dock problematiskt när även de mest harmlösa ställningstaganden ifrågasätts. Att det ens kunde bli en diskussion kring Malmö FF:s supportrars banderoll mot nazism efter att Showan Shattak blev knivhuggen av nazister i mars 2014 avslöjar de märkliga konsekvenser som föreställningen om en opolitisk fotboll har skapat.

Tyvärr kan det bli så att banderollen var ett undantag som accepterades enbart på grund av en särskilt tragisk händelse. Att antifascismen kommer att etablera sig inom svensk fotboll är långt ifrån säkert. En uttalat politisk klack som den i Degerfors, ett initiativ som Fotbollssupportrar mot homofobi eller en socialistisk supporterorganisation som Partigiani Livornesi Scandinavia är fortfarande sällsynta, medan praktiskt taget varje klubb i Tysklands Bundesliga har en vänstersupporterförening. I internationella nätverk av antifascistiska och antirasistiska fotbollssupportrar så som Alerta eller Rebel Ultras finns det grupper från drygt tjugo länder, bland annat Vitryssland, Israel och Kanada, men inte en enda från Sverige.

Supportrarnas engagemang kan ta sig olika uttryck. I Storbritannien slogs medlemmar av Anti-Fascist Action med nyfascister på läktarna tills de sistnämnda lämnade arenorna i slutet av 1980-talet.

I Polen driver Never Again Association upplysningskampanjer för att motverka rasism sedan 1992. Och i Österrike arrangerar Wiener Sportklub-anhängare en årlig turnering med flyktingar för att lyfta frågor kring migration, asyl och papperslöshet. Andra kampanjer där vänsteraktivister spelar en viktig roll rör repression och kommersialisering. I Turkiet pågår just nu koordinerade protester mot ett elektroniskt registreringskort för supportrar och i Tyskland enas fans från nästan alla lag i aktioner mot koncernklubben Red Bull Leipzig som är på väg till Bundesliga.

Varför det verkar så svårt att koppla politiska kampanjer till fotbollen i Sverige är inte lätt för mig att svara på. Jag kom hit för bara sju år sedan. Möjligtvis är det hur det välkända svenska harmonibehovet uttrycker sig inom fotbollsvärlden, men det är bara en gissning. Det som jag har fått förklarat för mig är att även vänsteraktivister tycker att sammanhållningen mellan supportrarna är så värdefull att man inte vill rubba enhetskänslan.

Återigen är det något man kan förstå. Det låter fint med en ”familj”. Visst, man kan alltid fråga sig vilket pris man är beredd att betala för detta, men det är inte avgörande. Avgörande är snarare att enheten oftast är fiktiv. Det kanske finns andra som älskar laget lika mycket, men inte står ut med adrenalinpumpade snubbar och en identitet som bygger på att andra är ”as” och ”svin”. Får man då inte vara med? Men vad är det då för någon familj? Och hur bra kan vänsteraktivister trivas i den?

Fotbollen är ingen politikfri zon och att avstå från politiskt agerande inom fotbollen bidrar inte till en bättre fotbollskultur utan till en sämre. Vänsteraktivister, som vanligtvis är stolta över att leva upp till sina principer var de än är, borde inte göra undantag just i fotbollen. Inte bara för att fotbollen är en politisk zon, men för att denna zon faktiskt har särskild politisk betydelse. Gerd Dembowski, talesperson för Tysklands Bündnis aktiver Fußballfans (BAFF), påminner om att det inte finns några andra platser där lika många människor möts lika regelbundet som på fotbollsarenor. De politiska möjligheterna är oändliga.

Gabriel Kuhn

Gabriel Kuhn är född i Österrike och bosatt i Stockholm. Han är författare till boken *Soccer vs. the state: tackling football och radical politics* (2011).

EGYPTEN

FÖRE OCH EFTER REVOLUTIONEN

Egyptens tidigare opolitiska fotbollsultras drogs under revolutionsåren med i en politisk virvelvind. Deras popularitet och framgångar gjorde de till en betydelsefull aktör för reformer. Men när den revolutionära kampen riktades från polisstaten mot den islamledda regimen, tappade de snabbt status och inflytande.

Det är den 26 januari år 2013, klockan är nio, morgonsolen skiner svagt men det är fortfarande ganska kallt. Tusentals unga män i rödsvarta kläder har samlats på en trång gata utanför fotbollslaget al-Ahlys klubbkomplex i centrala Kairo. En svart banderoll, kanske trettio meter bred, är uppspänd ovanför grindarna. Mitt på banderollen lyser siffran 72 i röd färg och runt om finns bilder på 72 unga män som dödades på en fotbollsarena i Port Said ett år tidigare. Männen som samlats är kamrater till de omkomna och de flesta är medlemmar av Ahlys största ultrasgrupp Ultras Ahlawy (UA).

Stämningen på den trånga gatan är upp-

varvad och nervös. Allt som UA jobbat för det senaste året kan avgöras nu. Vilken sekund som helst kommer domslutet för de åtalade för arenamorden. 61 unga medlemmar i Ultras Green Eagles (UGE) från Port Said-klubben Al-Masry, nio poliser och tre matchfunktionärer står åtalade.

Plötsligt börjar folkhavet röra på sig, det hörs jubel och Ultras Ahlawys talkörer, välkända från arenaläktare och gatuprotester, ekar mellan husväggarna. Domarna har kommit. 21 unga Green Eagles-medlemmar har dömts till döden medan domarna för de övriga åtalade har ajournerats till början av mars. Supportrarna utanför klubben firar

domarna som en seger och en upprättelse för sina döda vänner. Blandat med glädjetårar och bengaliska eldar sjungs förnedrande ramsor om invånarna i Port Said, dess fotboll och fans.

Men på sikt kommer detta att bli en dyrköpt seger för Egyptens ultras. Hos landets revolutionära aktivister, politiker och journalister förändras synen på UA, och ultras generellt, efter det okritiska firandet av dödsdomarna. De kommer snart att ses som hämndgiriga och ointresserade av att förändra det politiska system som egentligen bär skulden för morden på arenan. Under följande veckor minskar förtroendet för

En Al-Ahly SC-supporter vid en av de många protesterna.

ultras ordentligt, de som hittills betraktats som några av landets mest tillförlitliga och principfasta revolutionärer.

Politisk balansgång

De första egyptiska ultrasgrupperingarna formades 2007, inspirerade av liknande supportergrupper som vuxit sig starka i Marocko och Tunisien. Deras principer och praktiker utmanade sättet som fotbollen traditionellt organiserats på i Egypten. De kritiserade närheten mellan fotbollsklubbarnas ledning och Mubarakregimen; ultras var oberoende från klubbarna och krävde frihet på läktarna, något som sedan kom att över sättas till frihet från polisstatens kontroll i resten av samhället. Den auktoritetsutmanande positionen attraherade många unga fotbollsfans som inte kunde identifiera sig med den rådande kontrollerade supporter-kulturen. Ultrasgrupperna växte snabbt och bara ett par år efter grundandet kunde UA och Kairos andra stora ultrasgrupp, Ultras White Knights (UWK) som stöttar laget al-Zamalek, mobilisera upp till tio tusen vid viktiga matcher.

Säkerhetstjänsten såg detta som ett hot mot den allmänna ordningen. De upprättade en specialenhet för att granska grupperna och försökte även kontrollera dem handgripligen, något som ledde till regelbundna våldsamma sammandrabbningar. De första åren gick statskontrollerad såväl som privatägda media ständigt på polisens linje när de rapporterade om sammandrabbningar och spred effektivt bilden av ultras som bråkstakar, som antingen slogs mot varandra eller mot polisen, utan något egentligt syfte.

Den 25 januari 2011, på nationella polisdagen, gick tiotusentals egyptier ut på gatorna i protest mot polisbrutalitets och korruption; revolutionen hade inletts och president Hosni Mubaraks dagar var räknade. Under revolutionens inledande arton dagar, fram till Mubaraks avgång i februari, var Kairos ultras outhärliga för försvaret av Tahrirtorget. De var välorganiserade och hade nyttig erfarenhet från sammandrabbningar med polis, och deras flaggor, sånger och symboler var ett stående inslag vid frontlinjerna.

Trots detta vägrade grupperna bekräfta att de kollektivt deltog i revolutionen. Då UA:s ledare – deras capos – uttalade sig i media förnekade de inte att många medlemmar befann sig på Tahrirtorget men bedyrade samtidigt att UA inte tillåter demonstranter att bära de officiella grupptröjorna.

Under hösten 2011 blev denna intrikata balansgång mellan revolutionära handlingar och politiskt avståndstagande allt tydligare. Ultrasmedlemmarnas synliga närvaro i strider mot säkerhetspolisen gav dem ett rykte om att vara ett slags revolutionärt avantgar-

de. Men i partipolitiska frågor, som under parlamentsvalet i december – där Muslimska brödraskapets parti vann majoriteten av mandaten – förhöll sig både UA och UWK neutrala. Avsaknaden av uttrycklig politisk profilering var en styrka då det möjliggjorde mobilisering av tusentals fotbollssupportrar med olika politiska åsikter. Men denna princip gjorde det också allt svårare för grupperna att delta i demonstrationer och protester, i synnerhet när den allmänna revolutionära gemenskapen allt mer delades upp efter politisk hemvist.

Massakern

Den första februari 2012 – just när skymningen föll över fotbollsstadion i Port Said – skedde det som kom att placera ultras i den absoluta mitten av landets politiska turbulens. Direkt efter slutsignalen i matchen mellan Port Said-klubben al-Masry och Kairos al-Ahly – två klubbar som sedan decennier varit bittra rivaler – intogs planen av tusentals Masrysupportrar, som firade den överraskande 3–1-segern. De poliser som närvarade gjorde inga ansatser att stoppa de segerrusiga fansen som snabbt tog sig in på läktarsektionen som tilldelats UA. Minuter senare var tragedin ett faktum. Ahlyfans trampades, misshandlades och knivhöggs till döds. Runt om i landet följde chockade fotbollsintrösserade utvecklingen i direkt-sändning. Under kvällens lopp uppdaterades dödsiffrorna: först två döda, sedan tio, sedan tjugo, ända upp till sjuttio två.

En av al-Masrys Ultras Green Eagles (UGE) grundare, som kallar sig Hussam, var en vecka efter massakern fortfarande chockad över vad han sett och beskrev dagen som en av de värsta i hans liv. Men han minde att det var mycket som inte stod rätt till redan innan matchen började.

”Det var inga säkerhetskontroller och ingen som kollade biljetter, det brukar annars vara stort säkerhetspådrag vid så stora matcher. Och inne på läktaren fanns många personer jag inte kände igen”, berättade han.

Han var övertygad om att arenamassakern var en arrangerad komplot mot dem som i både Kairo och Port Said sågs som ett hot mot det styrande militärrådet.

Den gängse förståelsen av Port Said-massakern hos landets revolutionära aktivister, nya partier och en del av media var att polisen, uppbackade av militärrådet, hade låtit massakern ske, och att kriminella gäng hade hyrts in för att straffa fotbollsfansen för deras aktiva roll i regimkritiska protester. Massakern kom att bli en central händelse i den revolutionära historieskrivningen och sågs som ett bevis på att polisstaten i allra högsta grad levde vidare och att militären

styrde landet som de ville, trots förmoment fria val. Men UA:s bild skilde sig något från andra revolutionärers, de lade inte bara skulden på militärjuntan som planerat dåden och polisen som förhållit sig passiv, de ville också straffa UGE som enligt dem utförde mordet.

Efter massakern ställdes den egyptiska ligan in. För UA innebar det att deras verksamhet bytte karaktär: från att huvudsakligen ha stöttat Ahly från läktarna inleddes nu en organiserad och disciplinerad kamp för rättvisa. Visserligen hade två av gruppens medlemmar dödats redan tidigare under revolutionen, men när de hade 74 martyrer att sörja, hedra och kämpa för blev revolutionen mycket mer personlig. Att fortsätta den uttalat opolitiska vägen var inte längre möjligt.

Under resten av 2012 bedrev UA en oförtruten och uppmärksam kampanj för rättvisa, med graffiti, demonstrationer, ockupationer och civil olydnad. Deras sånger, symboler och estetik kom att bli en central del av revolutionens uttryck. Deras strikta disciplin, förmåga att mobilisera stora grupper unga män och framgångsrika krav på förändring som uppenbart skakade regimen gjorde att de kom att förkroppsliga det nya, unga landets revolutionära etos.

Vändpunkt för ultras

Samtidigt som Ultras Ahlawy firar de färlande domarna i den kyliga januarimorgonen 2013 samlas andra utanför fängelset i Port Said. De är anhöriga och vänner till de dödsdömda och de protesterar mot domarna som de anser är orättvisa, politiskt motiverade och en eftergift för UA:s hot om att skapa kaos i Kairo.

Polisen öppnar eld mot de som samlats utanför fängelset och i tumultet som utbryter dödas 26 personer. Nästa dag samlas ännu fler för att delta i begravningsarna och fortsätta protestera mot polisbrutaliteten. Begravningsståget beskjuts och inom loppet av tre dagar har 42 Port Said-bor mist livet. Muslimska brödraskapets politiker försvårar polisens agerande och vreden i Port Said riktas därför alltmer mot regeringen i Kairo som sedan ett halvår leds av brödraskapets Muhammed Mursi.

Två veckor senare inleder UGE en kampanj av civilt motstånd. Många Port Said-bor strejkar från sina arbeten, polisstationer bränns, skolor, industrier och affärer stängs; arbetet i den enorma hamnen vid Suezkanalen avbryts. Runt om i staden har de egyptiska flaggorna bytts ut mot fotbollsklubben Al-Masrys vita och gröna fanor. Dödsdomarna mot stadens fotbollssupportrar och det efterföljande våldet ses som symboliskt för decennier av negativ särbehandling av

den relativt fattiga arbetarstaden. President Mursi reagerar ambivalent gentemot strejkerna och protesterna. Å ena sidan beslutar han om utgångsförbud och förstärker polisens närvaro i staden. Å andra sidan lovar han fler jobb och fler bostäder. Men protesterna, våldet och strejkerna fortsätter i flera veckor. En stor del av Port Suids invånare erkänner inte längre polisen, inrikesministeriet eller presidenten. Vissa uttrycker krav på självständighet, andra förespråkar att den förmodat neutrala militären tar staden under kontroll.

Domarna i Port Said-målet utgjorde en vändpunkt för ultrasrörelsens relation till makten och revolutionen. UA:s firande av dödsdomarna uppfattades av många revolutionärer som ett tecken på att de lierat sig med den nya islamistiska regimen och accepterade det korrupta rättsväsendet. För dem som sett UA:s kamp mot säkerhetsstaten men blundat för anklagelserna mot UGE kom hyllningarna av dödsdomarna som en olustig överraskning. Samtidigt framstod UGE och Port Said alltmer som frontlinjen för kampen mot säkerhetsstaten och landets politiska styre. Men när oroligheterna i Port Said successivt ebbade ut i april 2013 tappade många politiker och aktivister intresset även för UGE. Nationens fokus kom i stället att riktas mot det folkliga missnöjet med president Mursi och ultras fick allt svårare att få gehör för sina krav.

Svår situation

Ultras Ahlawy lyckades egentligen aldrig komma tillrätta med det dilemma som plågat dem sedan 2007: hur de skulle kunna vara en relevant aktör i Egyptens politiska kamp för förändring men samtidigt undvika inre splittring genom att ta tydliga politiska ställningstaganden. Massakern i Port Said gjorde denna balansakt allt mer komplicerad. Då domarna kom hade det egyptiska politiska landskapet redan börjat klyvas längs den bittra islamistisk-sekulära skiljelinje som i juni 2013 skulle eskalera i massdemonstrationer mot Muslimska brödraskapet och slutligen militärkupp.

Att inom ramen för denna polarisering fullfölja sitt projekt och fira vad UA ansåg vara rättfärdiga domar innebar ofrånkomligen att gruppen hamnade på den ena politiska sidan, ledd av Muslimska brödraskapet. Den sidan som blev allt mer marginaliserad och efter militärkuppen omöjlig att ha samröre med.

Under 2013 och 2014 fortsätter UA och UWK att kräva reformer inom det korrupta fotbollssystemet och att supportrar åter ska släppas in på läktarna som stått tomma sedan Port Said-massakern. Men allmänheten är föga intresserad av deras fotbollsrelaterade frågor.

Ultrasrörelsen kan med andra ord anses vara tillbaka där de befann sig innan den

egyptiska revolutionen tvingade den att politiseras.

Helena Hägglund Carl Rommel

Helena Hägglund (text och foto) är frilansjournalist som har bott och arbetat i Egypten i tre år.

Carl Rommel (text) skriver sin PhD i antropologi om egyptisk fotbollskultur.

TURKIET

NÄR ULTRAS SKAKADE REGERINGEN

*Våren 2013 exploderade en folklig resning i Turkiet. Den blev även startskottet för en historisk enighet mellan bittra fotbollsrivaler, en kraft som ingen politisk rörelse längre vågar underskatta, skriver **Ekim Caglar**, som var på plats i Istanbul tillsammans med andra i ultrasgruppen Çarşı.*

Maj 2013, Turkiet. Huliganism är ett hett debattämne bland politiker och experter. De talar om behovet av akuta åtgärder mot våldet. Upprinnelsen är derbyt mellan Fenerbahçe och Galatasaray den 12 maj. Efter matchen knivhögs Fenerbahçe-supportern Burak Yıldırım till döds av en grupp Galatasaray-anhängare.

Några veckor senare är läget annorlunda. Det krävdes ett uppror av sällan skadat slag i Turkiets historia för att göra slut på föreställningen om att breda skaror av supportrar vill döda varandra. Den resning som inleddes med protesterna i Gezi Park i centrala Istanbul visade att vitt skilda politiska läger kan samarbeta. Den visade också att supportrar kan mobilisera i åtminstone lika stor utsträckning som politiska organisationer.

Distinktionen mellan läktarna och gatorna blev irrelevant. Det här var upproret där vi inte visste om vi i första hand var supportrar eller demonstranter. Vi lärde oss att bokstavligen knyta samman halsdukar från olika lag och gå sida vid sida i protester mot regeringen. Snart var begreppet "Istanbul United", där Istanbulns tre stor-klubbars supportrar visade solidaritet med varandra, ett faktum. Någon sådan klubb kommer naturligtvis aldrig bildas, men halsdukar och tröjor med kombinerade färger och klubbemblem började snabbt säljas tillsammans med gasmasker och sprayburkar av påpassliga gatuförsäljare i området kring Taksim.

Gemensam frustration

Även vi nattvaktare, som bevakade Gezi-parken dygnet runt redan veckan innan upproret, blev förvånade när det bröt loss. Historiska konflikter rörande religion och ideologi lades på många sätt åt sidan. Därför kunde olika etniska och religiösa grupper, nationalist, kommunister, hbtq-personer och fotbollssupportrar för första gången driva politiska frågor tillsammans på torgen runtom i Turkiet.

Upproret kallas ibland slarvigt för "medelklassungdomarnas revolt", trots att de traditionella arbetaror-

ganisationerna också slöt upp, liksom de hemlösa och limsniffande ungdomar vars hem alltid har varit Gezi-parken efter mörkrets inbrott.

Den gemensamma känslan för demonstranterna, även om det sällan uttalades i konkreta krav, var att deras utrymme att leva fritt blivit alltmer begränsat av det styrande konservativa AKP (Adalet ve Kalkınma Partisi, Rättvis- och utvecklingspartiet).

För supportrar som annars inte bryr sig om ett grönområde i centrala Istanbul kunde frustrationen över strängare läktrarregler rörande alkohol, allt högre biljettpriser eller begränsningar i mottagandet av bortasupportrar kanaliseras genom protesterna. Alla hade sina skäl att demonstrera, och en inkluderande proteströrelse blev den naturliga samlingsplatsen.

"Spruta er tårgas"

När den första vägen av polisrepression lagt sig var den löst sammansatta konstellationen helt plötsligt sammansvetsad, inte minst tack vare de färska erfarenheterna av att kollektivt övervinna rädslor.

I tårgasregnen kom Turkiets nya, inofficiella nationalsång att bli en gammal fotbollsrams:

*Sık bakalım, sık bakalım – Spruta på, spruta på
Biber gazı sık bakalım – Spruta er tårgas
Kaskını çıkar – Ta av dig hjälmen
Çopunu bırak – Släpp batongen
Delikanlı kim bakalım – Så får vi se vem som har hjärta och mod*

Från läktarna, till gatorna. Sängen som lämnade oss hesa vid barrikaderna var snart på allas läppar. Utvecklingen blev en väckarklocka för många traditionella politiska organisationer som haft svårt att nå ut till folk.

I stället för fanatiska huliganer, uppfattas supportrar nu som viktiga inslag i protesterna i Turkiet. Flera faktorer har varit avgörande i utvecklingen.

GEZI-PROTESTERNA ÅR 2013

I maj 2013 ockuperade ett par hundra personer Gezi-parken i Taksim, centrala Istanbul. Protester riktades mot en planerad rivning av parken till förmån för ett köpcenterbygge.

Polisen attackerade parken med tårgas och vattenkanoner, men demonstranterna återsamlades, mobiliserade nästan samtliga oppositionella läger och återockuperade Gezi.

Flera miljoner människor deltog aktivt i motståndet och protester genomfördes i nästan samtliga städer i Turkiet, för att sedan avta och byta skepnad efter polisens stormning av Gezi-parken 15 juni.

Kreativitet och självförtroende

För det första är läktarnas retorik mindre schablonmässig än den som används av exempelvis den traditionella vänstern. Humor och satir är ett område där läktargrupperna är i framkant. Den kreativitet som kännetecknade allt ifrån slagord till spraymålade budskap gav oss ett leende på läpparna, något som sin tur gav ny energi att kämpa.

En andra viktig orsak är det självförtroende som supportrarna utstrålade. De politiska slagfälten må ha varit som en bortamatch för många supportrar, men även ultras som tidigare inte har deltagit i några samhälleliga protester tog snabbt seden dit de kom och började bygga barrikader och ropa sina egna sånger. Den där optimismen som alltid finns inom fotbollen – ”varje match börjar o-o” och ”bollen är rund” – spred sig snabbt till gatorna. För egen del innebar det att jag alltid tog fram min vanliga matchhalsduk (som naturligtvis ger tur, även om det var samma bit tyg som jag hade runt halsen när jag blev tårgasad och skjuten i ryggen med polisens gummikulor när Gezi tömdes den 15 juni) när det var uppenbart att kvällen skulle bli lång ute på gatorna. Tillsammans trodde en hel protesterörelse på seger delvis tack vare supportrarna. Och tillsammans gjorde vi oss i ordning som om det var matchdag.

En tredje aspekt handlar om likheterna mellan hur supportrar och demonstranter mobiliserar. Att varannan vecka samla sina trupper på hemmaplan och arrangera samlingar och tifon har på många sätt sin motsvarighet i politiska demonstrationer. En läktarsång ger kraft och styrka till de egna och syftar till att bryta ner motståndarna. Känslan av att kunna påverka genom sin aktiva handling är essentiell för alla typer av supporterskap, men även för politik som förs på gatorna. Det underlättade kommunikationen mellan olika grupper på torget.

För det fjärde har supportrarna relevanta kunskaper om den turkiska polisens repression. Läktarna har mycket att tillföra en protesterörelse där det i princip bara är sedan länge oppositionella grupper som tidigare har upplevt statens mest våldsamma sida. Många mindre rutinerade demonstranter upplevde en trygghet när det fanns supportrar i närheten. Liknande erfarenheter finns från Egypten 2011.

Förhållandet till politik

När upproret blev alltmer politiskt agerade ultrasgrupperna olika. UltrAslan och Genç Fenerbahçeliler, Galatasarays respektive Fener-

bahçes största grupper, slöt upp i stora antal under mer eller mindre officiella former vid Gezi-protesterna, men tog avstånd några dagar senare.

Framförallt Beşiktaş’ läktare utmärkte sig åt andra hållet. Ultrasgruppen Çarşı, bildad 1982, är politiskt sett den mest inflytelserika ultrasgruppen i Turkiets historia.

Çarşı började vinna allmänhetens intresse efter spektakulära aktioner, som det tifo som genomfördes tillsammans med Greenpeace mot kärnkraftsbyggen år 2007. Fler och fler uppmärksammade läktarna som en grogrund för sociala rörelser.

Akademiker och intellektuella började gradvis förstå läktarnas dynamik och potential (Sema Tuğçe Dikicis sociologiska undersökning *Bir Başka Taraftarlık* är en av de mer intressanta i ämnet).

Upporets mästare

Çarşı var sedan tidigare berömda för sina ställningstaganden mot rasism, fascism, homofobi och stadsförnyelseprojekt, och för sina månghövdade korteger under 1 maj-firanden. När en person från Çarşı under upproret kapade en grävmaskin och ropade Beşiktaş-ramsor i walkie-talkien för att sedan jaga polisens vattenkanoner, var legendstatusen ett faktum.

När polisen attackerade såg sig människor om efter svartvita klubbfärger, för att se var man kunde lita på att fronten inte skulle brytas. Det gick så långt att man kunde höra affärsinnehavare samtala och hota varandra med ”skärp dig, annars ropar jag på Çarşı!”.

Çarşı är det närmaste man kan komma en social rörelse på Turkiets fotbollsläktare. Gruppen har en tydlig vänstermajoritet som främst utgörs av kommunister och anarkister. Med sin folklighet är de prototypen för en inkluderande och socialt medveten ultrasgrupp.

Till exempel är det på något sätt typiskt att det är Güneş, i folkmun bara kallad abla, ”storasyster”,som driver en av Çarşı-butikerna i myllret i stadsdelen Beşiktaş.

Güneş är något äldre än oss andra, hon bjuder alltid på te när hon får syn på dig och slutar aldrig att prata gott om ”våra underbara pojkar som står upp mot polisen”.

Även hon är en del av Çarşı, detta fenomen utan medlemskort och stadgar som alla som vill kan vara en del av.

Galatasaray-supporter beredd med en lösning mot tårgas. Samtliga foton: Ekim Caglar.

Envishet och hopp

Ultras kan vara en samhällsförändrande kraft, och i det turkiska exemplet var det definitivt Çarşı som var fanbärare. Çarşı-marschern, som började i den egna stadsdelen och avgick mot Tak-sim-torget och Gezi-parken, samlade hundratusentals supportrar från alla möjliga lag, men även vanliga medborgare som hade fått upp ögonen för Çarşis underfundiga humor och bengalbränningar. Till och med min kusin utan fotbollsintresse, som väljer Fenerbahçe om hon måste, såg till att inte missa dessa marscher. Hon och många andra slöt upp, både för att dricka öl och visa enighet.

Çarşı stod för envisheten, glädjen och hoppet. Det var därför mina grannar i kvarteret, de där äldre damerna som väntade vid sina fönster i Beşiktaş, blev galna av glädje och ropade slagord när de upptäckte att vi gick ut från porten på väg till demonstrationerna med svartvita halsdukar. Med sin kreativitet var det ironiskt nog det svartvita laget som satte färg på upproret.

När ett tjugotal Çarşı-medlemmar arresterades några veckor in i upproret var det ett bittert kvitto på den draghjälp Beşiktaş’ ultras gett protesterna. På samma sätt kan gruppens kraft och inverkan illustreras med vicepremiärministern Bülent Arıncs felaktiga – och senare dementerade – påstående att Çarşı drog sig ur från protesterna tio dagar in i upproret. För regeringen var det av stor vikt att försöka sänka demonstranternas moral, därför spred man ogrundade rykten om en av upprorets största inspirationskällor.

Mer än ett år efter upproret är Çarşı fortfarande under politiskt tryck. Åtal har väckts mot 35 gruppmedlemmar med hänvisning till ”kupplaner under Gezi-protesterna”, något som fått andra sociala rörelser och landets progressiva kulturetablissemang att solidarisera sig med Beşiktaş’ upproriska supportrar. Rättegången inleds i mitten av december 2014.

Organiseringen fortsätter

Sedan några år är fotbollströjor och halsdukar en lika vanlig attiralj som partiflaggor och Che-tröjor vid demonstrationer. Turkiet upplever en unik trend där flera fotbollsläktare agerar plattform för en radikal och demokratisk gräsrotsorganisering.

Idag finns det mer eller mindre tydligt politiskt progressiva grup-

per som Şimşekler (Adana Demirspor), FenerbahCHE, Sol Açık (Fenerbahçe), Halkın Takımı (Beşiktaş), Tekyumruk (Galatasaray), YaBasta (Göztepe), KemenCHE (Trabzonspor) och Karakızıl (Gençlerbirliği).

Vissa av grupperna är inflytelserika, andra är små, men tillsammans visar de på att supportrarna blir alltmer politiska. Det har synts vid 1 maj-demonstrationer och i kampanjer mot att den öppet homosexuelle Halil İbrahim Dinçdağ har vägrats utöva sitt domaryrke. Det som somliga intellektuella kallade ”ett opium lika effektivt som religion” är nu en synlig och kännbar kraft för social förändring i det turkiska samhället.

Konflikter att vänta

2000-talets explosion av politiska grupper på läktarna nådde sin kulmen under upproret som inleddes i maj 2013. Även regeringsvänliga ultras, koncentrerade i premiärminister Erdoğan's hemkvarter i Kasımpaşa, inspirerades av sina oppositionellt sinnade motsvarigheter och kunde med polishjälp jaga demonstranter med slagträn och köttxor på Istanbul's gator, iförda klubbens blåvita dress. Samma år chockades även firande människor under internationella kvinnodagen när Bursasports bortafölje attackerade demonstranter och skadade tio kvinnor.

Det politiserade läktarlivet med allt skarpare ideologiska linjer är sålunda ett faktum idag.

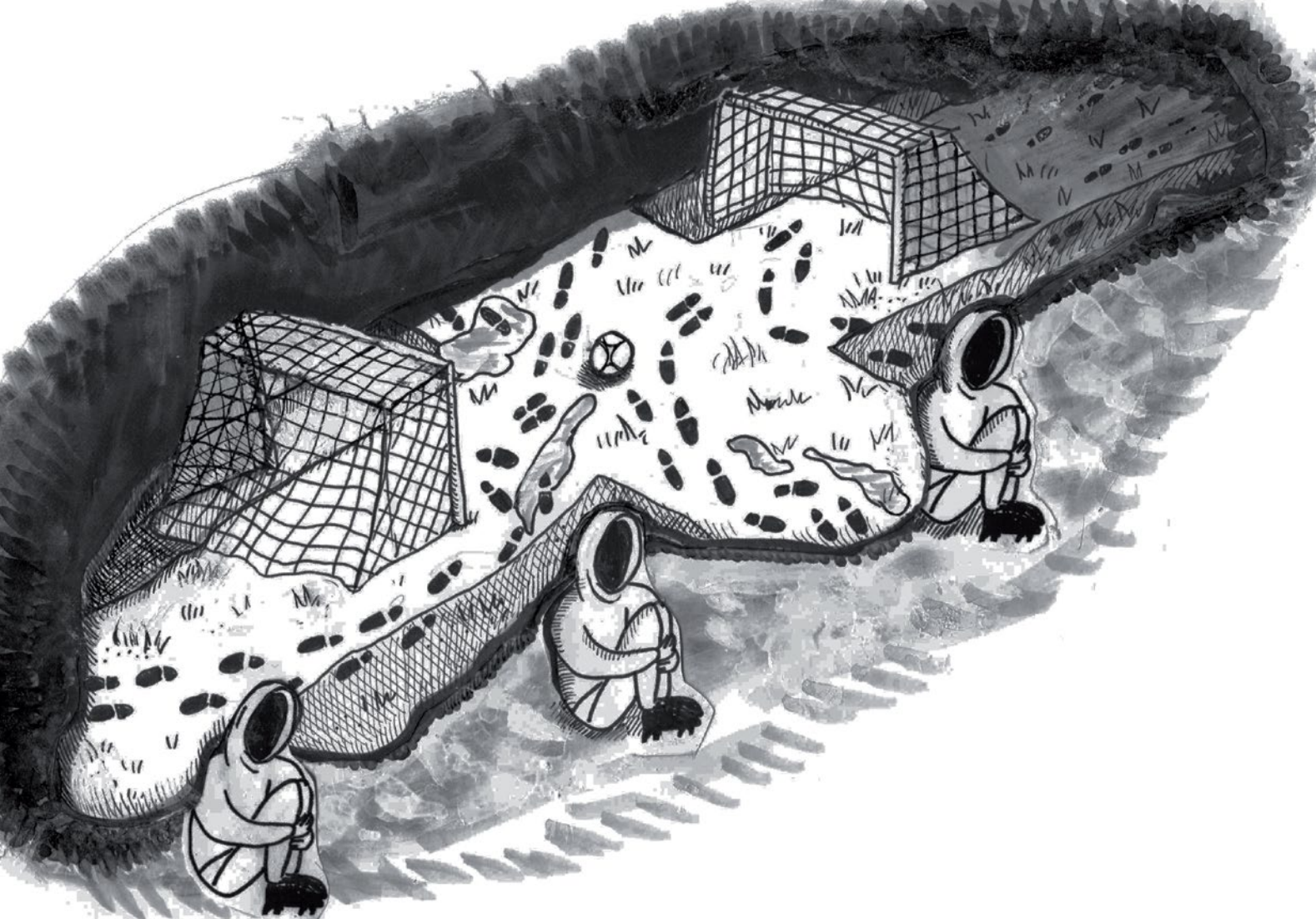
Rivaliteten mellan olika klubbar är inte bortglömd, och fler konflikter mellan en tyst regeringsvänlig massa på läktare där oppositionella blir allt mer synliga kan väntas. Regeringens införande av de mycket impopulära elektroniska biljetterna 2014, där ett särskilt kort behövs för att köpa biljetter, har i princip tömt läktarna på supportrar. Samtidigt har ultras fått nya frågor att enas kring.

Vad som händer på sikt vågar få spekulera om, men ultras är numera en grupp i samhället som är farlig att provocera för makten.

Ekim Caglar

Är statsvetare och frilansskribent.

En version av denna artikel har tidigare publicerats i i den norska fotbollstidningen Josimar.

Drömmar större än fotboll

*För många handlar Gothia Cup inte bara om att försöka vinna en turnering. Det kan också vara ett sätt att försöka fly situationen i hemlandet genom att "hoppa av" turneringen. **Therese Johansson** skriver om de mest uppmärksammade avhoppen och det blir tydligt hur Sverige inte alls är öppet för alla.*

När vi på ett möte pratade om vilka texter som skulle vara med i ett nummer med tema fotboll föreslog jag att "vi skulle kunna skriva om fotbollsavhoppare". Tyst runt bordet. Att folk inte visste vad det handlade om säger en hel del om ämnet.

Så jag började förklara. Ofta handlar det om en kolonial rovdrift där talangscouter

från gamla kolonialmakter reser till sina före detta kolonier där folket praktiskt nog talar deras en gång påtvingade språk. Där rekryterar de lovande unga fotbollsspelare till sina lag. Visum, karriär och spelarlöner som kan försörja en mindre by hägrar. Men för den som blir skadad eller helt enkelt aldrig en stjärna väntar att bli kastad som avfall

på Europas sophög. När det skiter sig och familjen redan har sålt allt för att finansiera resan finns det inte många val kvar. Skammen över att ha blivit lurad eller att inte ha lyckats gör det ibland omöjligt att berätta för familjen vad som hänt. Många människor hamnar i sex- och droghandel, men såklart finns det även de som får ett dragligt liv. En

del hittar kärleken, ett arbete, nya vänner och någonstans att bo. Men som sagt går det ofta helt fel.

Sedan berättar jag för de andra att det även finns internationella evenemang där spelare spårlost försvinner för att senare söka asyl i värdlandet eller något av dess grannländer. Men, säger jag, det finns nog inte så många fotbollsavhoppare i Sverige.

När jag sedan börjar undersöka mitt påstående och gå igenom gamla pressklipp finner jag att det faktiskt inte stämmer. Hundratals hoppfulla ungdomar kommer hit varje år för att spela Gothia Cup. Alla hoppas säkert på framgångar i turneringen, men några hoppas också på någonting annat. På skydd från förtryckande myndigheter, etniskt eller religiöst motiverad förföljelse, våldsamma konflikter, blodsfejder eller en väg ut ur den mest hopplösa fattigdomen.

Här följer några av de mest uppmärksammade avhoppen.

1986 försvann en polsk 18-årig spelare från Gothia Cup innan hemresan. Göteborgspolisen på utlänningsroteln sade då: "Det är inget brädiskande ärende. Förr eller senare brukar personer som 'hoppas av' anmäla sig och söka förlängt visa eller asyl."

1993 hoppade hela Ugbowo Bombers, två fotbollslag med 15–17-åringar från Nigeria, av Gothia Cup och Dana Cup och sökte asyl. De flesta sökte i Sverige, men några reste till Danmark och Norge och lämnade in sina ansökningar där. De sa att de var från Sudan, alla nekades asyl. Efter det nekades nigerianska lag konsekvent visum för deltagande i turneringen i nio år.

1995 kom två unga fotbollsspelare, Lucky Isobor (19) och Ochuko Otos (18), från Nigeria till Helsingborg för att provspela för Helsingborgs IF. De platsade inte i laget och hemresebiljetter beställdes av klubben. De avvek dock och efterlystes av polis. Lucky Isobor hann med en fotbollskarriär och spelade för en rad olika lag innan han dog 2013. Han fick sitt kontrakt med FC Zurich avslutat i förtid 2002 då han befunnits vara HIV-positiv vid en medicinsk kontroll. Hans änka tilldömdes senare ett skadestånd från klubben för kontraktsbrott.

2002 försvann två flickor, 17 och 18 år gamla, från Tanzanias lag innan tillbakaresan. De spelade för fotbollscentret Dyoc och levde troligen som de flesta vid centret som gatubarn. Den ena tjejen greps 2006 i Göteborgstrakten misstänkt för koppleri. Hon levde då som prostituerad och organiserade andra prostituerade. Hon var HIV-positiv och tidningarna kallade henne för HIV-kvinnan. Plötsligt gick hon från att vara flykting, asylsökande, före detta gatubarn, fotbollsavhoppare, prostituerad till att bara vara HIV-kvinnan.

2003 försvann en 15-årig kille från Ghana

efter prisutdelningen. Hans lag kom trea i Gothia Cup. Man tror att han senare sökte asyl i Sverige under ett annat namn än det han reste in under. Fem lag nekades visum det året varav två var från Georgien, ett från Albanien, ett från Ghana och ett från Liberia, alla för att ambassaderna som behandlade ansökningarna befarade att ungdomarna skulle vilja söka asyl.

2004 nekades lag från fyra länder visum för att delta i Gothia Cup. Länderna var Ghana, Pakistan, Nigeria och Palestina.

2005 nekades två lag från Dyoc (Tanzania) visum för deltagande i Umeå fotbollsfestival. Lagen hade varit med i och vunnit både Gothia Cup och Norway Cup, men nekades nu inresa efter att fem pojkar rymt och sökt asyl i Danmark efter Dana Cup året innan.

2007 hölls Homeless World Cup i Danmark och halva det burundiska laget försvann efter cupen för att söka asyl på olika ställen. Eloge Kabanyegeye kom till Sverige och nekades asyl, han sökte igen och nekades igen. Nu väntar utvisning. Men under de sju åren har han fått många vänner och kamraterna i hans fotbollslag har gjort en film om honom och startat en namnsamling.

2009 hoppade fem spelare från Tanzania av och försvann. Det var också detta år som ett irakiskt lag fick vara med i turneringen för första gången på många år. De beviljades inresevisum efter att samtliga spelare och deras föräldrar under översyn av en advokat skrivit på ett kontrakt om att de inte planerade att söka asyl i Sverige.

Samma år sade en handläggare vid Migrationsverket till Göteborgsposten:

– Syftet (med den mer omfattande kontrollen av dem som ansöker om visum fr.o.m. 2011) är att vi ska kunna hitta dem som söker asyl med oriktiga uppgifter. Dyker de upp i ett annat land kommer vi att kunna söka både på fingeravtryck och kanske även på ansiktsform.

2012 nekades ett syriskt ungdomslag inresevisum till Sverige, de var ungdomar i åldrarna 15 till 19 år och de skulle spela fotboll i Gothia Cup. De nekades inresa efter att individuella bedömningar och bedömningar av säkerhetsläget i Syrien gjorts. Den som kan befaras vilja stanna i Sverige och lämna in en asylansökan beviljas inget visum. Samtidigt i Syrien föll bomberna över städerna och raketelden lyste upp nätterna. Tre andra lag från samma land beviljades inresa det året, eller ja tre lag minus fyra spelare. Sex ungdomar avvek från sina respektive Gothia Cup-lag i Sverige det året, ett par var från Irak, två var från Kenya och två från Kosovo. Pojkarna från Kosovo dök tre månader senare upp på sin hemort, om de övriga finns ingen information.

2013 kan kriminalinspektör Eva Lannborn inte förklara varför inga barn har stan-

nat kvar i Sverige efter Gothia Cup. "Men det är ju underbart att slippa ha tonåringar på rymmen i landet", säger hon i Göteborgsposten (2013-07-23).

Att som ung vara "på rymmen" i Sverige utan anhöriga är inget drömläge. Det finns gott om människor som är redo att utnyttja och skada dig. Samtidigt tänker jag att Göteborgs eller Stockholms gator nog faktiskt är säkrare än Bagdads gator just nu.

2014 gick minoritets-VM i fotboll av stapeln i Östersund och därifrån avvek 13 spelare från Darfur United som bestod av spelare från flyktingläger i Tchad. Sju av dem har sökt asyl i Sverige och resten i Norge.

Det finns nog ganska många fotbollsavhoppare här, men få beviljas uppehållstillstånd.

Migrationsverket uppger att ungefär hälften av ungdomarna som försvinner från Gothia Cup senare söker asyl i Sverige. Var resten är vet vi inte. De kan leva som papperslösa här i Sverige eller någon annanstans i Europa, de kan ha lämnat Europa eller ha väntat ut preskriberingstiden på 18 månader för utlämnande enligt dublinförfordningen och ha sökt asyl i ett annat EU-land. Kanske går de i skolan, kanske spelar de fortfarande fotboll eller kanske har de hamnat i klorna på hänsynslösa människor som utnyttjar dem. Kanske jobbar de svart för en lön som är så pissig att den inte ens täcker reskostnaderna och maten en måste äta för att orka jobba.

När en går igenom de tidigaste pressklippen på temat från 80-talet fram till idag blir det tydligt att det blivit svårare både att få komma till Sverige och spela fotboll och att få stanna kvar. Den polska pojken som försvann 1986 var det knappt någon som letade efter. Efter det stora avhoppet -93 blev det lite svårare för lag från väldigt fattiga eller konfliktdrabbade områden att få inresetillstånd till turneringen. 2009 var det enda sättet för ett irakiskt ungdomslag att få resa in och delta i cuppen att skriva på ett kontrakt och lova Sverige att de inte skulle söka asyl här. 2011 blev det också svårare för dem som faktiskt fått resa in att bege sig till ett annat europeiskt land och söka asyl där eller för den delen att söka asyl under annat namn än det en uppgett vid visumansökan.

Fingeravtryck avslöjar nämligen flyktingar precis lika bra som de avslöjar brottslingar och utan fingeravtryck blir det varken visum eller fotboll.

Therese Johansson

Therese Johansson är asylaktivist.

Illustration: Kattis Mörk

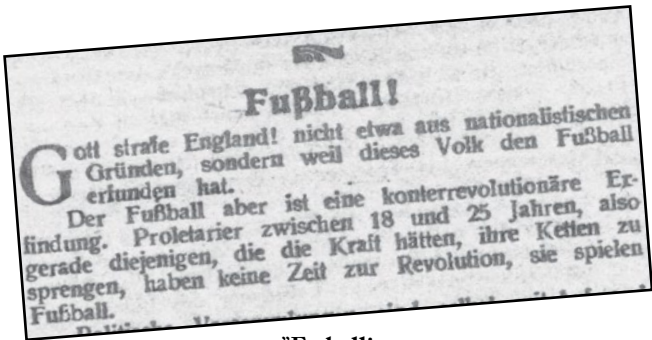
”Det är som en sjukdom”

I takt med att arbetarklassen började intressera sig för fotboll under tidigt 1900-tal, blev arbetarrörelsen tvungen att ta ställning.

Ur Gabriel Kuhns Soccer vs. the State:

Att fotboll var ”ett opium för folket” var ett vida spritt synsätt bland socialister i början av 1900-talet, både i Europa och Sydamerika.

Ett bra exempel är en pamflett publicerad av anarkosyndikalistiska FAU, Freie Arbeiter-Union, i Tyskland år 1921.

”Fotboll!

Må Gud straffa England! Inte av nationalistiska skäl, men för att det engelska folket uppfann fotbollen.

Fotboll är ett kontrarevolutionärt påfund. Proletärer mellan 18 och 25 år, alltså just de som har styrkan att bryta sina kedjor, har inte tid för revolutionen eftersom de spelar fotboll.

I politiska möten deltar ingen, oavsett hur mycket krafter som lagts ned på agitation. Samtidigt samlas tusentals, ja tiotusentals, proletärer runt storstädernas fotbollsplaner söndag efter söndag.

Där hänger arbetaren, med fru och barn, vid ett staket och följer andlöst en själlös bolls rörelser i timtal. Som om svaret på den sociala frågan, som om liv och lycka hängde på om bollen flyger till vänster eller till höger.

Det är som en sjukdom, en feber. Oavsett om staten knakar i fogarna, om Ententens trupper förbereder sig för krig, om folk med mordvapen i händerna letar efter politiska motståndare att övertyga, eller om arbetarnas blod spills av gröna, blå, vita, gula polisstyrkor – alltihop är underordnat det enda viktiga: Ifall ’IF Enigheten’ kommer slå ’Muskelförtvining FF’ nästa helg.

Det är otäckt! Nästan alla dessa unga män som bryter varandras skenben är proletärer. Som om deras muskler inte missbrukades tillräckligt under veckans slit. Det vore naturligt att som rogvivande omväxling använda söndagen till att utbilda sin otränade hjärnmuskulatur. Men nej! Vad som helst utom att tänka!

Den som skrattar bakom kulisserna, det är kapitalisten. Han vet att han bara kommer vara i fara om arbetarna börjar tänka. Det är därför han med alla medel försöker hålla dem från det, och hans bästa sätt är att stödja själadödande sport.

Den borgerliga pressen, som i vanliga fall gärna sparar in på utrymme, fyller spalt efter spalt med fotbollsnyheter. Där kan de arma arbetarungdomarna, som under veckorna bara är en del av ’massan’, bara ’siffror’, finna sina namn i tryck.”

Men, många socialister insåg snart att fotbollen började bli en väsentlig del av arbetarkulturen, och de reagerade därefter. Under 1920-talet bildades ett antal socialistiska fotbollsklubbar. Tanken var dels att placera spelet i en sund ideologisk miljö, dels att använda det för att stärka socialistiska och kollektiva värderingar.

Denna utveckling var stark exempelvis i Argentina, men också i den tyskspråkiga världen. Mellan 1920 och 1933 kunde Tyskland visa upp en egen arbetarfotbollsliga. Den organiserades av det socialistiska Arbeiter-Turn- und Sportbund, vid sidan av den officiella tyska ligan.

Denna unika satsning i fotbollens historia upplöstes dock av nazisterna år 1933. Samtidigt uttraderades också det dittills starka judiska inflytandet i europeisk fotboll.

Urval och översättning: Amalthea Frantz

I Soccer vs. the State (PM Press 2011) finns mer att läsa om bland annat utvecklingen i länder utanför Europa, samt senare tids försök att skapa alternativa fotbollskulturer.

Affisch för en match mellan det franska och det tyska arbetarfotbollslaget i Paris den 27 maj 1928.

Affischen finns med i boken *Die andere Fußball-Nationalmannschaft. Bundesauswahl der deutschen Arbeitersportler 1924–1932* (2011) av Rolf Frommhagen.

Frankrike, 1920-tal.

Den premoderna fotbollen

*Fotbollen har förändrats oerhört mycket från 1800-talet fram till idag. Men den är allttjämt kantad av intressekonflikter. **Susanne Lundberg** skriver om brittiska arbetare, svenska amatörer och motarbetade damer.*

Under 1800-talets första del gick fotbollen från att vara ett folkligt spel med få regler till att etablera sig som en uppfostran för unga män. Detta skedde på de engelska internatskolorna, så kallade public schools. Rektorn på internatskolan Rugby var först med att införa fotboll som en del av läroplanen, för att disciplinera sina elever och fostra dem till gentlemän.

Spelet var endast amatörmässigt. Man spelade inte för någon vinst eller profit, utan för sportens skull. Överklassen var de som värnade om amatörismen, och senare kom många av deras spelare att starkt motsätta sig fotbollsspelet som yrke.

När fotbollen spred sig till arbetarklassen kom sporten igång på allvar. Från amatörernas storhetstid till professionalismens totala övertagande, som kom i och med arbetarklassens etablering inom fotbollen, ökade lagen i det brittiska fotbollsförbundet Football Association (FA) från 39 stycken till 1 000.

Gentlemännen förlorar kontrollen

Arbetare hade i princip ingen fritid fram tills mitten av 1800-talet, då man fick lördagarna helt eller delvis fria från arbete. Tidigare hade de endast haft söndagen fri, och den var tillägnad religionen

(i praktiken betydde det först och främst att få vila).

Men även med delvis fria lördagar fanns det knappt tid över för att spela fotboll. Arbetarna hade inte lyxen att kunna utöva amatör-fotboll.

För att lösa detta använde man sig av skenanställningar. En person var anställd och fick lön från till exempel den lokala fabriken, men utförde i princip inget arbete utan spelade endast fotboll. Kritik kom från många håll och FA införde en regel mot proffsfotboll. Om en spelare fick pengar för sitt deltagande uteslöts klubben ur FA-cupen.

Klubben Preston North End uteslöts från FA då en av amatör-klubbarna anklagade dem för att ha professionella spelare. Prestons ordförande William Sundell var missnöjd med amatörernas makt över fotbollen och pressade FA genom att börja organisera de klubbar som var för en professionell fotboll. 33 klubbar kom på det första mötet och rapporterna därifrån gjorde FA oroliga. De bestämde sig för att försöka medla.

Gentlemännen som styrt fotbollen sedan mitten av 1800-talet höll på att förlora kontrollen, speciellt i de områden arbetarklassen var majoritet i klubbarna.

Efter flera möten med oenighet röstades den 20 juli 1885 ett förslag om införandet av proffsfotboll igenom. Dock var det väldigt begrän-

sat, till exempel var spelarna tvungna att ha bott inom två mils radie från sin klubb i minst två år.

Svenska amatörer

I Sverige såg det liknande ut. Under fotbollens inledande fas styrde män ur mellanskiktet det mesta. De satt på flera stora styrelseposter och var de som spelade matcherna. Publikciffran var inte hög och inte många lag deltog i de stora cuperna.

Men som i England gjorde arbetarklassen sitt intåg i fotbollen och den expanderade. Även här fanns motståndet mot professionalismen. Medelklassen ville behålla amatörfotbollen och motståndarna gjorde ändå som de ville.

En av de större händelserna i denna konflikt är när Malmö FF diskvalificerades för brott mot amatörbestämmelserna 1934 och flyttades till division två. Eric Persson, dåvarande ordförande för MFF och stor motståndare till amatörbestämmelserna, hade nämligen betalat ut ersättning till sina spelare.

I början av 1900-talet fick engelska proffslag tillåtelse att spela matcher mot svenska amatörlag i Sverige. Till stor förvåning framstod engelsmännen som gentlemän och svenskarna som vildar. Därefter började bilden av amatören förändras, till något oseriöst och otillräckligt – en oprofessionell, helt enkelt.

Löjtnanterna i The Royal Engineers AFC, 1870-tal.

Under 1900-talets första hälft liberaliserades amatörreglerna sakta med säkert, även om de inte avskaffades helt förrän 1967. Nu hade klubbarna själva ansvaret för ersättning till spelarna, och kunde hejda värvningar från sitt lag genom att skriva kontrakt med sina spelare.

De motarbetade damerna

När fotbollen kom till Sverige spreds den till män och har sedan dess varit manligt dominerad. Dock har damfotbollen existerat i över hundra år. Den har kämpat sig fram till att bli erkänd och etablerad som en stor världsomfattande sport.

Många av de första argumenten mot damfotboll var av biologisk art. Kritikerna menade att kvinnan inte var gjord för att spela fotboll eller andra

fysiskt krävande aktiviteter. De ville även utreda hur detta påverkade hennes fortplantningsförmåga.

Kommentarer om hur damfotbollen inte var estetisk tilltalande cirkulerade. Dessutom menade man att fotbollen inte hade något uppfostrande värde för kvinnans karaktär.

Ett av de större problemen var att faktiskt hitta ett annat lag att spela mot. I mitten av 1960-talet fick många av de kvinnliga lagen spela mot så kallade gubblag, och oftast var dessa av typen jippomatcher.

Öxabäcks IF i Västergötland ville få igång en serie till sommaren 1967. Dock gick det inte som planerat, av ovannämnda skäl. De fick jobba aktivt för att hitta, eller snarare skapa, motståndare. I tidningsartiklar uppmanades kvinnor att bilda lag för att möta föreningen. Det gav resultat. Inte bara i den egna regionen, också stockholmslaget Djurgårdens IF (DIF) bildade en damsektion för att kunna möta Öxabäcks IF.

Till en början fick damfotbollen dåligt stöd av de etablerade idrottsförbunden. I Skåne var Skånes Fotbollsförbund (SkFF) oroliga för att damfotbollen skulle konkurrera med herrfotbollen om tillgängliga resurser. Det gällde så väl ekonomi som planer, match- och träningstider. Därför valde man att inte prioritera damfotbollen.

Den stora aktören bland serier och cuper för damfotbollen i Skåne var i stället tidningen *Arbetet*, på initiativ av sportchefen Lennart Strandberg tillsammans med journalisten Thorsten Frennstedt. Den senare kom att bli en av de mest drivande för skånsk damfotboll.

Ekonomin var som sagt en av svårigheterna. Man fick små eller inga anslag från sina föreningar eller förbund, utan var ofta beroende av att själva samla ihop pengar.

Exemplet Djurgårdens damsektion gick i konkurs och lades ner. Damerna gick över till ungdomssektionen, anslagen minskade och man var tvungna att arbeta på herrlagets matcher med att serva VIP-gäster för att få in pengar till sin egen verksamhet.

Efter nedläggningen prioriterades inte heller damfotbollen lika högt av klubben, och man fick knappt några träningstider – vid ett tillfälle var de tvungna att ge bort sin tid till herrlaget.

DIF:s damer har ändå haft det relativt smärtfritt om man jämför med de skånska och göteborgska lagen.

I Göteborg beslutade Göteborgs Fotbollsförbund att administrering av damfotboll inte var något de skulle syssla med, när intresset av en serie för damer kom upp. En arbetsgrupp som hade lett denna önskan valde att själva gå vidare med organisering av en serie. Man mötte motstånd från Idrottsnämnden i Göteborgs kommun, som menade att på hösten är det risk för regn och med en damserie riskerar gräsplanerna att nötas ut. Idrottsnämndens ordförande Åke Lindegarth uttalade sig om detta och sa samtidigt att den manliga ungdomsfotbollen måste prioriteras före damfotbollen.

1978 startades Division ett som utgjordes av

flera regionala serier och ur denna växte damallsvenskan fram 1987.

Den moderna fotbollen

Fotbollen har utvecklats något enormt sedan 1800-talet. Idag är sporten en mångmiljardindustri och i nästan varenda kvarter runt om i världen kan man hitta unga som spelar fotboll. För många är fotbollen en dröm om att lyckas – att ta sig ur fattigdom och bli en stjärna.

Det finns de som gjort det, och i sin tur blivit starka förebilder för massvis av barn och ungdomar. Med det är otroligt få som lyckas. Precis som den amerikanska drömmen kommer det fortsätta vara bara en dröm för de flesta.

Många gånger hävdar man, gärna från etablissemangets håll så som UEFA och FIFA, att fotbollen förenar människor oavsett klass och etnicitet.

I samband med herr-VM i Brasilien i år såg man

tydligt vilka som hade möjligheten att besöka sitt eget lands matcher: de ljushyade och välbärgade.

Samtidigt pågår ständiga protester runt om i världen mot kommersialiseringen av fotbollen. Mot att band kapas med traditioner som många gånger är hjärtat och själen för en klubb, mot höjda biljettpreiser som stänger ute de som inte har råd.

Det är inte längre aristokrater som håller ett fast grepp om fotbollen. Men trots den totala motsatsen (amatörism vs kommersialisering) är likheten slående – de styrande vill inte släppa det grepp de har om fotbollen, och återigen utestängs människor.

Därav supporterrörelsens mest berömda slagord: Mot den moderna fotbollen.

Susanne Lundberg

MFF-supporter, just nu aktiv inom initiativet GATE 2. Ledamot i Svenska Fotbollssupporterunionen.

Lästips och källor

Från gentleman till huligan? Svensk fotbollskultur förr och nu, Torbjörn Andersson och Aage Radmann, 1998
Fotboll – hur världens största sport växte fram, Åke Jönsson, 2006
Kung Fotboll – den svenska fotbollens kulturhistoria från 1800-talets slut till 1950, Torbjörn Andersson, 2002
Amasoner på planen – svensk damfotboll 1965–1980, Johnny Hjelm, 2004

STILIGA NIHILISTER

GUTTERFEST: GBH + BOMBHELL ROCKS + FUCK FRANKIE + BEAT UP BETTY.
30 oktober, Debaser Strand.

Samma dag som underteckad får vetskap om att Paint It Black ställt in sin konsert på Delawares universitet på grund av att arrangörerna inte går med på att ta bort barrikaden från scenen konstateras samma krassa verklighet (mig veterligen för första gången) på Debaser Strand. Ibland önskar en att banden skulle sätta hårt mot hårt och ställa denna typ av krav som ultimatum.

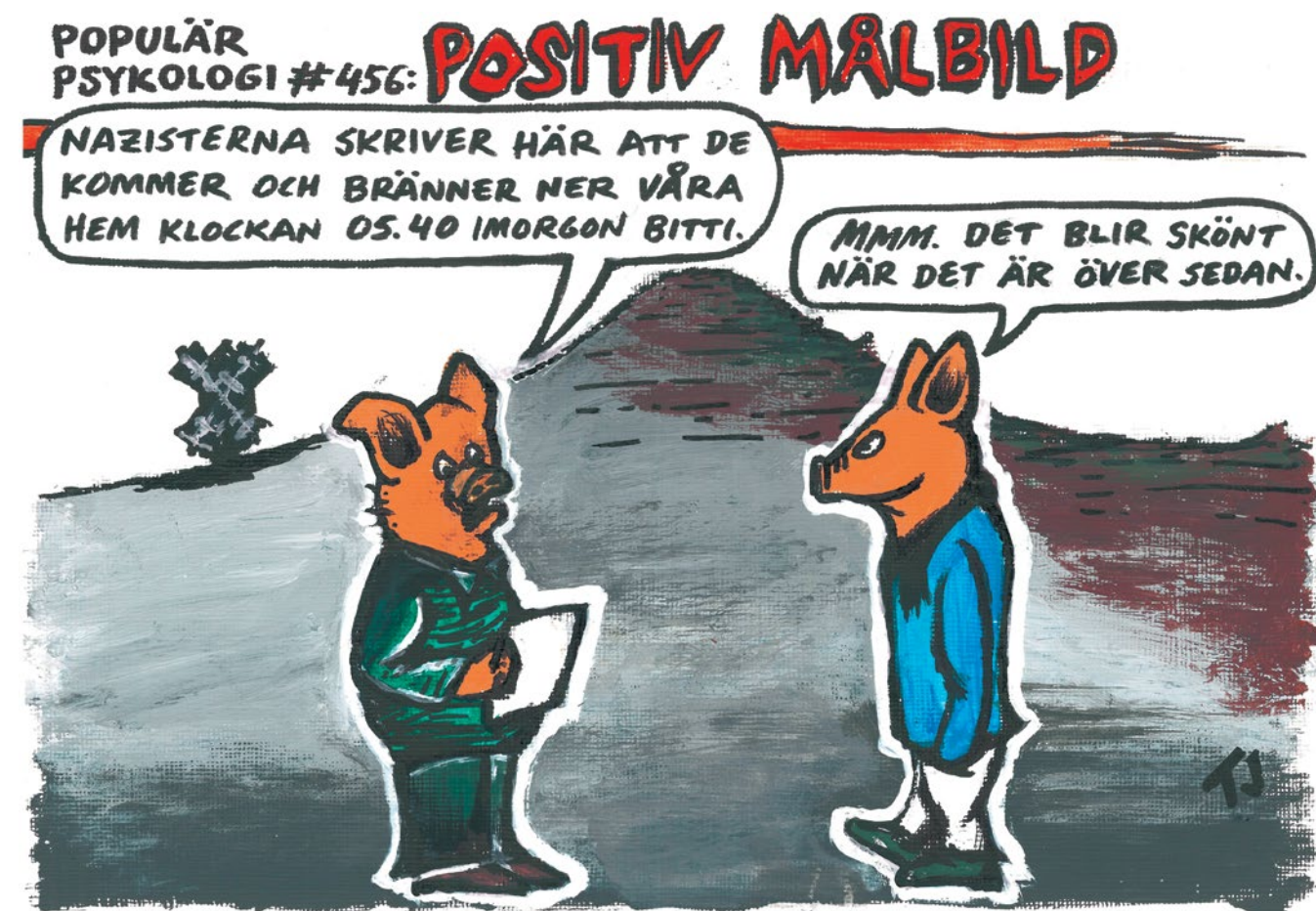
Hur som helst så inleddes kvällen med två nyare grupper som, förutom att jämna ut könsfördelningen rejält, också utgjorde en värdig musikalisk början till de mer etablerade banden. Beat Up Betty var svängiga men behöver nog fortfarande repa lite mer; att sångerskan hostade mellan låtarna kan tolkas som ett tecken på just det. Tydligen så skänks pengar från skivförsäljningen till Ingen människa är illegal. Vad det gäller Fuck Frankie (som förhoppningsvis betyder "åt helvete med Frankie" och inget annat) så var soundet mer aggressivt (två gitarrer) men ändå rakt-på-sak punk, tillsynes med tillhörande fuck you-attityd. Underhållande, men ej att jämföra med de första låtarna av Bombshell Rocks, ett av de bästa live-band som Sverige hade att erbjuda i slutet på 90-talet, återförenade sedan en tid tillbaka. Västeråsarna startade nämligen med de första två låtarna från debutalbumet

"Street art gallery", helt klart deras bästa och som fortfarande håller måttet 16 år senare. Dynamik i all ära, men "20 Days" eller "Seen It All" kändes något sega, nästan som ballader i jämförelse. De nya låtarna var även de lite av varje, men om hymnässiga "Madhouse" eller Clash-influerade "On My Way" är bäst är i slutändan en smakfråga. Bombshell Rocks kan fortfarande leverera live, svårt att förstå varför det inte ledde till mer entusiasm bland åskådarna. Är det kanske en konsekvens av punkens (och i mångt och mycket, motkulturens) ungdomsappeal, att det går snabbt att förlora de gamla fansen?

Till sist hade vi GBH, som outtröttligt (och oavbrutet) håller punkfanan högt sedan 1978. Inte nog med det, de lyckas även få in ofantligt många låtar på en dryg timme, och håller mellansnacket till ett minimum. Det kan tilläggas att bandet, ålder till trots, håller samma tempo i slutet som i början av setet. Interaktionen med publiken skedde i form av enstaka allsång-tillfällen, samt kommentarer om "dåligt folk i Storbritannien", såsom Jimmy Savile och Lostprophets f.d. sångare, tillika dömd pedofil, Ian Watkins. GBH må inte vara snabbast, hårdast eller catchigast, men deras unika sound förblir, nästan 40 år senare, högst relevant.

Xavier Arteaga

TOIVO JOKKALA

TOIVO JOKKALA

EN LITEN TEGELSTEN AV LAGTEXT

Åsa Ågren, Aktivistens Lagbok – juridisk handbok för politiska aktivister, Federativs förlag 2012

Aktivistens lagbok är en liten bok som är fullsmockad med information om lagen. Alla juridiska ord, kryptiska förkortningar och rabblanden av brott och statistik gör den otroligt tung att läsa. Men den är väldigt bra att ha som uppslagsbok för varje aktivist och grupp som sysslar med politiska aktioner.

Du kan till exempel läsa om hur rättssystemet är uppbyggt, vad olika former av aktivism kan kopplas till för brott, hur de olika brotten bedöms, hur resan från haffad till dömd ser ut och hur du kan använda juridiken som verktyg. Det finns statistik om hur många (få) anmälda brott som leder till en dom och vilka typer av straff som brukar delas ut. Det finns också gott om exempel på hur det har gått efter olika aktioner som göteborgskravallerna, ockupationsvägen 2008–2009, fackliga blockader med mera.

Som författarna säger är det ingen idé att vifta med den här boken när polisen väl går loss på dig, men tittar du i den när du planerar en aktion så kan du i alla fall bedöma riskerna bättre och bli mentalt förberedd på olika scenarier.

Det finns ett gammalt ordspråk: bättre fly än illa häktad, så glöm inte att förbereda dig och ta en titt i Aktivistens Lagbok innan du ger dig ut på barrikaderna!

Ivo Milagros

EN ANSVARS- TAGANDE VÄNSTER

JAG VILL ÖPPNA MED ATT RESERVATIONSLOST TA AVSTÅND FRÅN ALLT SOM ÖVER HUVUD TAGET KAN KOPPLAS SAMMAN MED TRADITIONELL VÄNSTERVERKSAMHET – MEN DÅ DET VISAR SIG INNEBÄRA ATT JAG ÄVEN MÅSTE TA AVSTÅND FRÅN MITT EGET AVSTÅNDS-TAGANDE KAN JAG BARA KONSTATERA ATT ANYTHING GOES.

SVERIGEVÄNNER

sverige	en hand mothårs	
sverigevänner	motståndets allvarliga ansikten	
sveriges vänner	styrkta	
vänner av sverige		ge mig stryk
ett sverige av vänner	rör min kropp	medhårs
	över gränslandet	stryk ska jag ha
hur trivs du bäst?	det inte finns en karta över	mothårs
vet du hur öppna landskap ser ut		och du
vet du hur det ser ut vid havet	sverige	vän av sverige
där du vill bo?	sverigevänner	ett gränsland ska du ha
	sveriges vänner	
stryker mina kinder	vänner av Sverige	mota
stryker mig medhårs		motta
stryker mig längs väggen	sverige bor i mig,	mot ta
	jag har en karta över landet	muta
stryk ska dom ha	en karta över rädslan	minnet,
stryk mina tårar		du gömt
stryk till mig	sverige bor i min hud	
stryk till dig	den minns att den ska ha stryk	mitt minne är en karta över
topp till tå	landet som inte minns	din hud
	som sa aldrig ska vi glömma	olika platser där
vi står tillsammans och vi ska	som sa jag vet inte	du ska strykas mothårs
ha stryk.	vad jag ska glömma	
dom ska ge oss stryk.	jag har inte glömt min hud	
vänner av		Nikolina Nordin, Amir Bal

LAKONISKA VISKNINGAR I NATTEN

Bruno K. Öijer

Och natten viskade Annabel Lee

126 s. Wahlström & Widstrand

Bruno K. Öijer är en svensk poet född i Linköping 1951. Han debuterade 1973 med diktsamlingen *Sång för Anarkis-men* som gavs ut på Poesiförlaget i Karlstad.[1] Öijer har hittills gett ut tio diktsamlingar samt en roman – sitt stora genombrott fick han med *Medan Giften Verkar* (1990), som tillsammans med *Det Förlorade Ordet* (1995) och *Dimman Av Allt* (2001) skulle utgöra samlingsutgåvan *Trilogin* (2002).

Den nya diktsamlingen går under namnet *Och natten viskade Annabel Lee* – läsaren känner igen sig: språket är fritt från utsmyckningar och tonen så pass lågmäld att den gärna övergår i en stillsam sorgemässa i dikternas slutskede. Öijers poesi formulerar ett modernt melankolisk sörjande – medveten om elegins terapeutiska funktion men som ändå förkastar den. Diktjagen önskar inte tröst utan håller kvar sorgen: synar och införlivar den. En poesi som huvudsakligen inte sörjer förlorande ting och närstående döda utan snarare sorgen i sig – själva språket är en sorgeprocess, präglad av en omöjlighet att återskapa det betecknade, och måste därför vara mer än ett instruktivt kommunikationsmedel. I takt med att nivelleringen av mänskliga värden ökar blir poesins huvuduppgift att bryta med offentlighetens språkbruk som urholkats av kommersialismens krafter.[2] Dikten blir ett verktyg för att mimetiskt återskapa det som gått förlorat – ett transformativt organ – bärare av själ och existens.

Det elegiska stråk som genomsyrat Öijers senare författarskap är inte lika tydlig framträdande i *Och natten viskade Annabel Lee*. Dikten "*Mathilde*"³ utgör emellertid ett utomordentligt undantag – diktjaget framkallar ett minne av den bortgångne och ger i en handvändning uttryck för det melankoliska sörjandet: "*och vi är inte gjorda / för att lösa gåtan / vad som väntar oss till slut / har aldrig skrivits ner*". Dikten avslutas med raderna: "*och jag vet / att du är borta för alltid / men så länge jag lever är du här / oupphörligt här*". Diktjaget håller alltså kvar den bortgångne hos sig utan hopp på att "lösa gåtan". Tröstlösheten tonats dock ned en aning till förmån för en försönlighet som utmärker den nya diktsamlingen. För att ytterligare undersöka sorgens existentiella innebörd är "*Höljt I Dunkel*" en signifikativ dikt. Den inleds med raderna: "*vissa saker / går inte att bortse ifrån / som att jag var hans son / och att han tog sitt liv / det går inte att förneka / att han lämnade hustru och barn*". Diktjagets far går ut genom ytterdörren en nyårsnatt för att aldrig återvända:

*varför
är höljt i dunkel
och kan aldrig redas ut
i drömmarna
kommer han till mej ibland
som en ung man helt klädd i svart
han ser mej inte ens
och det är så tydligt
att han går omkring i sina egna tankar*

och letar efter en utväg

han verkar tro

att allt kan göras ogjort

han har glömt

att han redan hälsat på döden en gång

och döden såg sin chans

blåste ut hans hjärta för gott

Sorgen och dödens betydelse är etablerade teman i Öijers författarskap. Ett motiv som succesivt konkretiseras: från att vara misantropiskt stämd i *Giljotin* (1981) till att ömsint koncentreras vid en modersgestalt i *Dimman Av Allt* (2001), som fadersdikten "*Höljt I Dunkel*" nu kompletterar. Men utöver dessa etablerade motiv: vad är specifikt nytt för denna diktsamling?

De biografiska och intertextuella anspelningarna är konkreta jämfört med föregående diktsamlingar. Det omfattande persongalleri som utmärker *Och natten viskade Annabel Lee* är svårt att undgå, och jag får en känsla av att författarjaget velat skriva in och ge tillbaka något till de personer som tidigare influerat denne.[4] Dessa vänskapliga gester utgör dock ett av diktsamlingens svagare inslag: manskgestalt efter manskgestalt strävar förbi – ofta alkoholiserade och självcenterade. Trenden är som allra tydligast i titeldikten "*Alla Var Där*" som äger rum på Café Vieux Cimetière i Paris. När diktjaget äntrar baren "*var Hemingway redan inne på sin tredje drink / och förklarade för bartendern / att när han jagade storvilt / var det egentligen sej själv han siktade mot*". Hemingways hybris kontrasteras senare med Emily Dickinson som från sitt hörn för en skarp utläggning om männens godtrogenhet:

*ni män är så lättlurade
ni vet inget om kvinnlig list
Eurydike till exempel
lätsades bara vara skadad och skrek till
för att få Orfeus att göra det förbjudna
och vända sej om mot henne
så att hon kunde få sjunka tillbaka igen
ner dit hon ville
till sin nye älskare i dödsriket*

Även Edith Södergran och Shelly flimrar förbi, men trots detta klarar inte "*Alla Var Där*" Bechdeltestet. Det är väsentligen en manlig erfarenhet som förmedlas. (Tråkigt eftersom person/referensrika dikter erbjuder ett rum för tystade och ohörda röster.) Utöver detta är "*Alla Var Där*" förmodligen det mest avspända Öijer skrivit. Jämfört med föregångaren *Svart som silver* (2008) har Öijer snarare förenklat än kristalliserat sitt språk. En konsekvens av denna utveckling är att de kortare dikterna nu utgör samlingens intensivaste inslag – dessa behåller sin enigmatiska mångtydighet framför den berättar- och referensglädje som kännetecknar de längre, prosaiska dikterna. En lakonisk poesi med en inneboende mångtydighet som varken författaren eller textanalytiker slutgiltigt kan definiera.

Filip Lindberg

Litteraturvetare och poet.

1. Upplagan bestod av 300 exemplar, stencilerad i A4-format. Poesiförlaget var nämligen ett så kallat "stencilförlag" – dessa tidstypiska mindre förlag var inte enbart ett alternativ för de refuserade utan därtill en hemvist för författare som ämnade stå utanför det litterära samhällets kommersialism och karriärism – en subversiv verksamhet med syfte att bilda opinion mot det etablerade litterära samhällets likriktade krafter. Öijer framställs ofta som en representant för de kultur-radikala stenciltidskrifter och anarkistiska falanger som mobiliserades i periferin av 70-talets vänsterorienterade litteraturklimat.

2. Den romantiska bild Öijer konstruerat av sin person med dikt, uttalanden och manifestationer kan även den betraktas som en omfattande modernitetskritik. (En kan dock vända på meningen och betrakta författarens outsiderhållning som en reaktionär produkt av moderniteten.)

3. Gestalten "Mathilde" förekommer även i Öijers tidigare produktion. Ett exempel är den bildrika dikten "1:st Poem For Mathilde" ur c/o NIGHT (1976).

4. Persongalleriet sammanbinder intressant nog Och natten viskade Annabel Lee med debuten *Sång för anarkismen*, där en riklig kanon anstiftas genom egennamn och referenser.

FRAMTIDSDRÖMMAR UTAN BÄRKRAFT

Ett altruistiskt samhälle

– Om ett rättvist ekonomiskt system

Åke Iggström 2014

www.altruistiskt.se

Bygg landet – igen!

Jan Wiklund 2014

Enligt samhällsteoretikern David Harvey har så gott som alla politiska visioner och utopier velat förändra förhållandena mellan tid, rum och pengar. I fransmannen Charles Fouriers socialistiska idealsamhälle praktiseras en detaljstyrd arbetsdelning där invånarna i byar om 1 200 personer byter arbetsuppgifter med varandra åtta till tio gånger under en dag genom att förflytta sig genom ett slags rörsystem. På Thomas Mores ö, Utopia, som också namngett genren, praktiseras sex timmars arbetsdag. I två nyutkomna böcker som båda närmar sig utopin, fastän olika mycket, är variablerna tid, rum och pengar högst närvarande.

Som i så många andra alternativa samhällsvisioner idag hittar Åke Iggström i boken *Ett altruistiskt samhälle* och Jan Wiklund i boken *Bygg landet – igen!* förändringspotentialen någonstans mellan arbetstidsförkortningens stagnation, den allenarådande tillväxten och den ständiga effektiviseringen. Bygg landet – igen! har getts ut med stöd av föreningen Jordens vänner, Nätverk för gemensam välfärd samt Attac Sverige. Författaren Jan Wiklund har tidigare gett ut boken *Demokratis bärare – det globala folkrörelse-systemet* och intresset för folkrörelser dominerar också i Bygg landet – igen!

Wiklund vill med sin nya bok presentera och sammanställa redan existerande folkrörelseförslag om hur vi kan förändra, inte bara Sverige utan hela världen.

Dessa förändringar kan bara bli verklighet med hjälp av folkrörelsens självorganisering menar Wiklund och påminner oss om att många stora förändringar börjat som lokala initiativ. Ett växande antal folkrörelser kommer tillsammans att skapa en hegemoni som till slut kommer att tvinga överheten till förhandlingsbordet. Detta är Wiklunds

förhoppning och dröm. I de två inledande kapitlen ger oss Wiklund sin syn på den globala ekonomin, kapitalismens många och återkommande kriser och dess orsaker. Dessa kapitel är snåriga och skulle må bra av lite struktur, Wiklund vill förklara för mycket med för lite. Wiklund slänger också ur sig meningar som ”i Syrien pågår slakten för fullt med USA:s och Eu:s uppmuntran; står Iran på tur?” utan att närmare förklara vad han menar. Sedan följer tre kapitel om de olika folkrörelsernas förslag till förändring. Bland de olika folkrörelserna skymtar allt från den globala bondeorganisationen La Via Campesina, stadsförtätningsnätverket Yimby till danska Græsroedernes Netværk for Bæredygtig Omstilling förbi.

Det är i dessa kapitel Wiklunds bok blir intressant, sammanställningen av olika folkrörelseförslag kan säkert vara till stor hjälp för den som letar efter nya rörelser att engagera sig i eller bara är dåligt påläst. Överlag är det en bok som själv inte verkar veta vad den ska vara. Wiklund innehar stor erfarenhet och kunskap från folkrörelsearbetet, därför är det synd att en duktig redaktör inte bättre tagit tillvara på denna kunskap. Jag saknar mer av Wiklunds egna tankar, med mer filosofiska resonemang om vad självorganisering egentligen innebär, mer historia och bättre presentationer av de olika folkrörelserna skulle Bygg landet – igen! bli intressantare. Lägg också till en praktisk guide om hur en kan bidra till folkrörelsearbetet; hur en bildar föreningar eller startar fackföreningar till exempel. Först då skulle Wiklunds bok kunna vara en del av den förändring den själv vill åstadkomma.

Bygg landet – igen! är djupt förankrad i folkrörelselagren men också i såväl nationell som internationell facklitteratur. Detta kan inte sägas om Åke Iggströms *Ett altruistiskt samhälle – om ett rättvist ekonomiskt system* som i denna mening är mer av en ö precis som Mores Utopia.

Iggström erkänner själv att hans bok har ett något pretentiöst anspråk. Iggström vill på 142 sidor beskriva de grundläggande felen med vårt samhälle samt visa oss hur vi ”förhållandevis enkelt” kan

skapa ett harmoniskt välmående samhälle på bara ett par år. Huvudtanken med Iggströms altruistiska samhälle är att ersätta konkurrens med samarbete. Detta skall göras med hjälp av en lång rad reformer; Iggström vill bland annat att all vinst ska återinvesteras i företagen, att de anställda själva ska utse sina chefer, avskaffa aktieägarsystemet, vill införa en maximilön på 30 000 och en minimilön på 20 000, all finansspekulation ska förbjudas, kraftigt beskära frihandeln med mera.

Samtidigt vill Iggström behålla det parlamentariska systemet intakt, så hur ska då all denna förändring komma till stånd? Detta ger Iggström inga svar på, han beskriver målet men inte vägen dit.

I denna bemärkelse närmar sig Iggströms bok den klassiska utopin med sin framtidsdröm helt avskuren från det rådande samhällstillståndet. Men när Iggström väljer att också blicka bakåt mot ett nostalgiskt och tryggt 50-tal, när han gång på gång talar sig varm om keynesianism och den forna tillverkningsindustrin undrar jag vart Iggström egentligen är på väg. Det är också problematiskt att, som i kapitlet ”Solidaritets med de fattiga”, helt ignorera den kritik som under senare år ägnats åt biståndspolitik. I stället för att ens nämna skuldavskrivningar talar Iggström helt oförblommerat om rika länders teknik och utbildning av de fattiga som den värsta biståndskolonialist. Här avslöjar Iggström inte bara sin okunskap utan också en del om hur han ser på maktförhållanden.

Iggström presenterar många intresseveckande tankar och idéer men blir svår att ta på allvar när han blickar både bakåt och framåt, ena stunden befinner sig i vår värld och i den andra i drömmen. Iggströms bok är som en lustig luftballong, trevlig att se på, men för att vi ska tro på dess bärkraft kan den inte ta vilken form som helst.

Begreppet utopi används idag ofta som skällsord, som synonymt med något orealistiskt. Men utan mål och visioner stagnerar politiken och blir bara en fråga om administrering. Därför är framtidsvisioner alldeles för viktiga för att ignoreras, synd att de här inte tas på större allvar.

Martin Wikberg Grissler

”FEMINISMEN HAR GJORTS OFARLIG”

I samband med utnämningen av Alice Bah Kuhnke till kultur- och demokratiminister har det uppstått en debatt kring hur kvinnliga politiker förminskas och behandlas sexistiskt jämfört med manliga politiker. I två artiklar (ETC 13/10 & 16/10) går Maria Sveland till hårt angrepp mot journalister och hur dessa, som Sveland ser det, har förminskat och sexualiserat Alice Bah Kuhnke. Förminskningen skulle bland annat bestå i att hon har kritiserats för att sakna ”ideologisk grundhållning”. Sveland är även kritisk till att journalister har velat veta hur kultur- och demokratiministern förhåller sig till tv-licensfrågan.

Det är allvarliga anklagelser och det är oerhört viktigt att medias förhållnings-sätt gentemot kvinnor kritiskt granskas. Problemet är dock att Svelands argument haltar. TV-licensen är av central betydelse för finansieringen av public service och det är snarare märkligt om en kulturminister vägrar att ge sin syn på hur den bör finansieras. Public service centrala betydelse för demokratin borde vara en angelägenhet för någon som också går under beteckningen demokratiministern.

Maria Sveland angriper journalister för att förminska kvinnliga politiker, men själv har hon länge systematiskt hånat och förminskat arbetarklassens kvinnor. I en artikel (ETC 4/4) kritiserar hon hur ”extremt tvåsam” den svenska kulturen är och att det blir ”tydligast [...] när det börjar vankas semester. Hur deppiga relationer folk än går och drar på så agerar de flesta enligt normen att semester och högtider ska tillbringas med partner och barn, trots att en del skulle må betydligt bättre av att få en paus från varandra.”

Det finns idag gott om kvinnor som brottas med helt andra problem än att besluta vem de ska umgås med när det ”vankas semester”. De lider av sömnlöshet

för att de varenda kväll måste lägga sig med klumpen i magen över osäkerheten att få ihop tillräckligt med timmar bland alla tillfälliga arbeten för att kunna köpa de där gympaskorna eller den där fina klänningen till skolavslutningen för sina barn.

Jag förstår att det inte är livsöden som tilltalar den välbärgade medelklassfeministen. Det är inte bara tråkigt, det är osexigt. Det är betydligt roligare med frigjorda ”fritt tänkande” individer i nyliberalismens Sverige där jaget blivit universums nav. Den liberala medelklassfeministen är idag den nyliberala egocentriska arketypen.

Feminismen har genom medelklassens tolkningsföreträdare gjorts fullständigt apolitisk och framförallt ofarlig. Medelklassens dominans i det offentliga rummet har tyvärr idag skapat en situation där en stor andel av arbetarklassens kvinnor blivit misstänksamma mot feminismen. Detta för att de frågor som ställs i feminismens namn inte längre berör dem. Normkritik och tvåsamhetens avskaffande är den urbana medelklassens huvudbry. För en stor andel av kvinnorna i Sverige är frågor om hur arbetsmarknaden ser ut, hur man ska kunna skaffa sig trygga anställningar, hur man ska bekämpa sexismen och rasismen på arbetsplatserna, hur man ska kunna återskapa den svenska skolan där 42 procent av arbetarklassens barn inte blir godkända, som betyder något. Frågor som medelklassen genom sitt tolkningsföreträdare utesluter.

Sett från det perspektivet så fungerar idag detta tolkningsföreträdare som ett stort hinder i vägen för feminismens förverkligande.

Reza Chitsaz

MAN MED BIL

Man med snabb bil	man med bil som bilist	utan en jävla häst eller en jävla cykeljäväl
man liten bil	man med bil som bränner andra mäns	eller nåt annat jävla fordon att ta sig runt
man med traktorbil	bilar	med
man med snabb liten traktorbil utanför västerås	man med bil som bränner sin egen bil	man med bil som hellre åker tåg för att
man med bil i innerstan	man med bil som har en bil men inget körkort	bilar är tråkiga
man med bil på biltävling		man med bil som hellre gör musik än att åka bil
man med bil som gillar andra män som gillar bilar	man med körkort utan bil	man med bil som inte fattar grejen med bilar egentligen
man med bil som gillar kvinnor som gillar man med bil som gillar bilar i innerstan	man med bil som är ”klimatsmart”	man med bil som ska sälja sin bil för fem hundra spänn bara för att bli av med skiten
Man med bil som känner vinden i sitt hår	man med bil som är en annan mans bil	man med bil på båten
man med hår som känner vinden i sin bil	man med bil som står still på gatan och kräver sin space som man med bil	man med hund i bilen
man utan hår men med bil	man med bil med andra män med bil som tar upp ett helt parkeringshus	man med båt på bilsläp
man med bil som har en bil utan tak	man med bil som är en trimmad jävla skitbil	man med båt med bil med cykel med bensin med internet
man med bil som har en bil som faktiskt inte är en bil det är en Van faktiskt	man med bil som har en till bil	man med bil som har internet i sin bil
man med bil som har en till bil	man med bil som det står ”tuta om du é kåt” på	man med bil med blått blinkande headset och ipad-hållare i bilen
man med bil som bilar på parkeringen	man med bil som kör barnen till skolan	man med bil som kör över demonstranter med sin bil i malmö med solglasögon
nattetid	man med bil som kör bilen till barnen	man med bil i lagens namn
man med bil som kör kvinnan till jobbet	man med bil som kör jobbet till kvinnan	man med bil som har bråttom
man med bil som kör jobbet till kvinnan	man med amerikansk bil som kör sakta genom stan med sin amerikanska bil som är amerikansk	man med bil som inte har bråttom alls jag ba cruisar lite
	man med sin bil	
	man med bil som inte vill ha en jävla bil	

Emil Hammarlund

VÄLFÄRDEN OCH KAPITALET I SAMMA BÅT

Olav Fumarola Unsgaard, Kenth Werne (red),
Den stora omvandlingen,
Leopard förlag 2014.

Någonting har i grunden skakat om idén om den starka välfärdstaten. Det svenska folkhemmet har försvagats avsevärt. De senaste årtionden har en privatiseringsvåg och en högervåg dragit över Sverige. Privatiseringar har blivit ett allmänt begrepp, liksom att sälja ut välfärden och nedmontering av det sociala. Vi har fått lära oss begrepp som *New Public Management* och blivit intalade att det är härligt med valfrihet. Det har funnits en debatt om detta och stark kritik har riktats mot högerns och socialdemokratins strategi att omvandla den offentliga sektorn till vinst-drivande. Debatten har sjudit av indignation men inte teoretiseras särskilt. Det har funnits få förklaringar på frågan varför.

Det är denna process av privatiseringar som författarna till boken *Den stora omvandlingen* söker att beskriva. Titeln lovar mycket. Den kan läsas som en parafra på ekonomhistorikerns Karl Polanyis bok *Den stora omdaningen*, som visar på hur den moderna välfärdstaten växte fram som en motreaktion mot kapitalismens destruktivitet. Boken är ett av de stora bidragen till en teori om vad välfärdstaten är.

Men denna antologi ger noggrann beskrivning snarare än en analys. I en rad reportage skildas uttömmande hur privatiseringar har gått till och hur detta inte sällan fått katastrofala konsekvenser. Det är en ödesmättad bok. Vi får möta de drabbade, eleverna som plötsligt inte har någon skola att gå på längre och förövarna, de kostymklädda männen som möttes på krogar i centrala Stockholm och smidde onda planer. Kanske är detta fokus som gör en analys i viss mån omöjlig. Kent Wernes inledande kapitel slår fast: *”Det har handlat om ideologi. Och om pengar.”* Det är inte en särskilt vågad slutsats.

Malin Beecks och Cecilia Verdinellis bidrag behandlar hur valfriheten har gett en segregerad skola. Hur elever plötsligt inte har någon lektion att gå till, för skolan har gått i konkurs. Shora Esmailian och Mikael Färnebos bidrag behandlar en sjukvård i kris.

Det är skrämmande bilder som målas upp. Men detta är också allt. Mellan raderna finns författarnas indignation men inte mycket mer än så. Det är skrämmande och beklagligt. Något måste göras. Men hur?

Det är en fråga som är svår att svara på om vi inte vet varför. Karl Polanyi skrev i sin bok att välfärdstaten är nödvändig för kapitalismen. Kapitalismen klarar inte av att i sig reproducera arbetet. Den är alltför kortsiktig i jakten på mervärde. Alltså: fanns ingen välfärdstat skulle folk dö på grund av utsatthet. Välfärdstaten blir då ett skydd för sina medborgare såväl som en garant för kapitalismens fortskridande. Den bär denna paradox.

Boken ger inga svar på vilken funktion välfärdsstaten fyller eller varför privatiseringarna skedde, förutom dessa mörkermän från höger. Det är kanske förståeligt. Det är ett omfattande problemkomplex att ta till sig. Det vi kan se nu är staten mer och mer undandrar sig sin funktion av att reproducera arbetskraften, samtidigt som arbetsvillkoren försämrats. Kapitalets destruktivitet får allt mer fritt spelrum. Det skapar en ohållbar situation för såväl kapitalet själv som staten. Kanske kommer ytterligare en motreaktion. Basinkomst från staten för att människor ska kunna överleva i en osäker arbetsmarknad. Vad som är tydligt är att välfärdstaten och kapitalismen lever i symbios. Välfärdstatens misslyckande blir tydligt. Kanske behövs organisering som går utanför folkhemsnostalgin, som inte talar om det offentliga som det gemensamma. Vi behöver insistera på kapitalismens destruktivitet och att människors liv och välfärd är villkorad. Ingenting som kan kompromissas med i tider av ekonomisk kris. Detta lyckas författarna bra med. Men de undviker att vända indignationen till att försöka utveckla en analys som i sin tur kan bygga praktiker. Det är synd.

Linn Spross

Brand

Anarkistisk tidning sedan 1898

Temaredaktörer: Elliot Baron, Patrik Carlsson, Jenny Cullemo, Amalthea Frantz.

Redaktion: Samira Ariadad, Linn Ahlgren, Elliot Baron, Kajsa Ekis Ekman, Mathias Wåg, Amalthea Frantz, Anja-Lisa Rudka, Emma Tryti, Sarah Degerhammar, Maral Shafeie, Johan Hellis, Tove Larsmo, Linn Spross.

Medarbetare: Anna Kindgren, Carina Gunnars, Blue Striped Ladies, Tony Ernst, Sofia Bohlin, Gabriel Kuhn, Sofia B. Karlsson, Moa Candil, Forza Rosengård, Ljubomir Popovic, Fotbolls-supportrar mot homofobi, Helena Hägglund, Carl Rommel, Ekim Caglar, Therese Johansson, Kattis Mörk, Viktor Palmen, Susanne Lundberg, Xavier Arteaga, Toivo Jokkala, Filip Lindberg, Nikolina Nordin, Amir Bal, Emil Hammarlund, Linn Spross.

Stort tack till alla supportrar som bidragit med foton!

Grafisk form: Matilda Ruta, Ayman Osman

Omslag: Cristian Lopez (foto)
Jonatan Johansson (form)

Webb: www.tidningenbrand.se
E-post: info@tidningenbrand.se
Tryck: Trydells, Laholm 2014.
Ansvarig utgivare: Mathias Wåg

Prenumeration:
200 kr för 4 nummer.

Box 150 15, 104 65 Stockholm
Plusgiro 478 24 80-0,
Kulturföreningen Brand
ISSN: 0284-9526

PUNK FOOTBALL

NÄR SUPPORTRAR TAR MAKTEN

I våras släpptes en bok där frågan om vad det innebär att vara en supporter verkligen ställs på sin spets. Den heter *Punk Football* och är skriven Jim Keoghan. Titeln är något missvisande eftersom boken inte alls handlar om punk, utan om supporterägande inom engelsk fotboll.

Som supportrar avskyr vi att bli kallade kunder. Kort sagt för att vi är så mycket mer. Relationen till ens favoritlag är långt ifrån en "kundrelation". Vi väljer inte ett nytt lag när det går dåligt, vi lutar oss inte tillbaka för att bli underhållna, utan är engagerade och aktiva. Om vi nu inte är kunder, då är det väl inte så konstigt att vilja ta ytterligare ett steg. Den här boken handlar om just det. Om när supportrar tar saken i egna händer och ökar sitt inflytande.

Punk Football handlar som sagt om den engelska fotbollens maktförhållanden. Situationen i England är ganska extrem. Klubbarna styrs av ett fåtal rika ägare som i princip har all makt över hur klubben ska skötas. Biljettpriserna är ofta så dyra att en vanlig arbetare inte har råd att gå på matcher. Arenor byggs och rivs utan att publiken själva får tycka till. Både små och stora lag har ofta svåra ekonomiska problem. Beslut tas gång på gång över supportrarernas huvuden. Men i boken får vi läsa om mängder av exempel när supportrar själva – på olika sätt och vid olika tillfällen – försöker öka sin makt över klubbarna de älskar.

Bokens kanske mest speciella exempel är hämtat från sydvästra London. I början av 2000-talet beslöt sig ägarna till fotbollslaget Wimbledon FC att flytta klubben tio mil norrut, till den mindre staden Milton Keynes. Även lagnamnet ändrades till MK Dons FC. Kanske den värsta tänkbara mardrömmen för en supporter. Föreställ dig själv att ditt lag bara försvinner eftersom några ägare valt det. Att ägare fattar dåliga beslut är en sak, men det här var unikt. Och unikt var även det som följde.

År 2002 grundade supportrarerna själva det nya laget AFC Wimbledon sedan dess har laget klättrat upp genom amatörligorna till att numera spela i League Two. AFC Wimbledon är på sätt och vis den här bokens omlagspojkar. Sedan de bildades har flera liknande klubbar och initiativ startat upp.

Men långt ifrån alla av bokens exempel är av samma sagokaraktär. Vi får bland annat också läsa om hur den moderna fotbollen kom till och om supporterorganisationer som skramlar pengar för att kunna ha råd att köpa 1 ynka procent av klubbens aktier.

Det är svårt att läsa *Punk Football* utan att tänka på att det finns ett genomgående klassperspektiv i boken. Enkelt och kort sammanfattat handlar ju boken om hur ett fåtal bestämmer över och tjänar pengar på andra. Och hur dessa andra till slut tröttnar och i stället börjar kämpa för att förändra de skeva maktförhållanden som råder.

Situationen här i Sverige är dock väldigt annorlunda, vilket gör att boken kanske inte kan ge oss lika mycket tips och trix. Till skillnad från England har vi nämligen något som heter *51%-regeln*. Den innebär att minst 51 procent av aktierna i ett fotbollslag måste ägas av föreningen, det vill säga av medlemmarna själva. I praktiken fungerar detta som en bromskloss mot beslut som medlemmarna inte står bakom. I ett kapitel som handlar om övriga Europa nämns detta som ett föregångsexempel. Och vi får känna lite stolthet över den supporterkultur vi har byggt upp, där medlemsinflytande är regel.

Men *Punk Football* får en också att tänka på om vi inte mer aktivt kunde utnyttja 51%-regeln. Föresättningar för att ytterligare öka vårt inflytande finns där. Om vi ska vara lite självkritiska; är vi inte ganska bra på att skrika högt när det krisar, men mer nöjda med att vara rätt passiva när allt rullar på som det ska?

Trots olikheterna i utgångsläge fungerar boken som inspirationskälla. Mot den moderna fotbollen och för något bättre.

Elliot Baron

En längre version av denna text publicerades ursprungligen i tidningen Arbetaren i maj 2014.